

ΔΑΣΟΣ Η ΠΡΑΣΙΝΗ

Κείμενο:
Θεόφιλος Μπασγιουράκης

Φωτογραφίες:
Λεωνίδας Παπαδόπουλος
Άννα Καλαϊτζή
Στέφανος Νούτσιας
Νίκη Μιχοπούλου

Καθώς πλησιάζει η νύχτα στην Ελατιά,
οι χαρακτηριστικές σιλουέττες από τις Ερυθρελάτες διαγράφο-
νται στο τελευταίο φως του ορίζοντα.

ΕΛΑΤΙΑΣ *KYPIAPXIA*

Χρώμα και φως, διαυγέστατη ατμόσφαιρα, ανοιχτός καταπράσινος ορίζοντας. Τα απέραντα δάση της Ελατιάς Δράμας στην Δυτική Ροδόπη προσφέρουν, εκτός από την πολύτιμη ξυλεία τους, πολλαπλές αισθητικές απολαύσεις στον επισκέπτη. ►

(Α. Καλαϊτζή)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Ροδόπη αποτελεί ένα από τα πιό ενδιαφέροντα, από οικολογική άποψη, βουνά της χώρας μας. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε μια σχετικά μικρή έκταση συναντά κανείς όλες τις ζώνες βλάστησης της Ευρώπης. Από την ευμεσογειακή των αειφύλλων πλατύφυλλων μέχρι τη σκανδινανική ζώνη των ψυχρόβιων κωνοφόρων, της ερυθρελάτης, δασικής πεύκης και της σημύδας. Σε μια διαδρομή 100 περίπου χιλιομέτρων μεταφέρεται κανείς από τη Μεσόγειο, στη Μεσευρώπη και τη Σκανδινανία σε διαφορά τις μορφές βλάστησης.

Η Ινδική σχολή διαλογισμού χαρακτηρίζει τη Ροδόπη ως ένα από τα πλέον ιερά βουνά του πλανήτη μας. Η ιερότητα αυτή οφείλεται στην ήπα, κυματοειδή διαμόρφωση του ανάγλυφου, το οποίο μαζί με την μεγάλη ποικιλία της βλάστησης δημιουργεί μια μυστηριώδη, κατανυκτική, ευχάριστη ατμόσφαιρα η οποία επιδρά ηρεμούσια κα γαληνεύοντας την ψυχή του ανθρώπου. Ο συνολικός δύκος της Ροδόπης καταλαμβάνει μια έκταση η οποία ανέρχεται περίπου σε 18.000 km² από την οποία 14.737 βρίσκονται σε Βουλγαρικό έδαφος και το υπόλοιπο στην Ελλάδα. Η υψηλότερη κορυφή του Πέρελικ (2.191 m) βρίσκεται στη Βουλγαρία κοντά στα ΕλληνοΒουλγαρικά σύνορα. Το γεγονός ότι η περιοχή της Ροδόπης δεν «πάγωσε» κατά την περίοδο των παγετώνων κατά την Πλειστόκαινο περίοδο την καθιστά έναν βιοτανικό παράδεισο από άποψη βιοποικιλότητας ειδών. Σχεδόν το 60% των ειδών της χλωρίδας της Ευρώπης απαντάται στη Ροδόπη. Αποτελεί καταφύγιο για 211 σπάνια ή απειλούμενα είδη. Δεκαπέντε από αυτά είναι λείφανα της τριτογενούς επο-

χής, της εποχής των παγετώνων, 42 είναι ενδημικά της Βουλγαρίας και 40 είναι ενδημικά των Βαλκανίων, 50 είδη είναι αποκλειστικά ενδημικά της Ροδόπης και δεν συναντώνται πουθενά αλλού στον κόσμο.

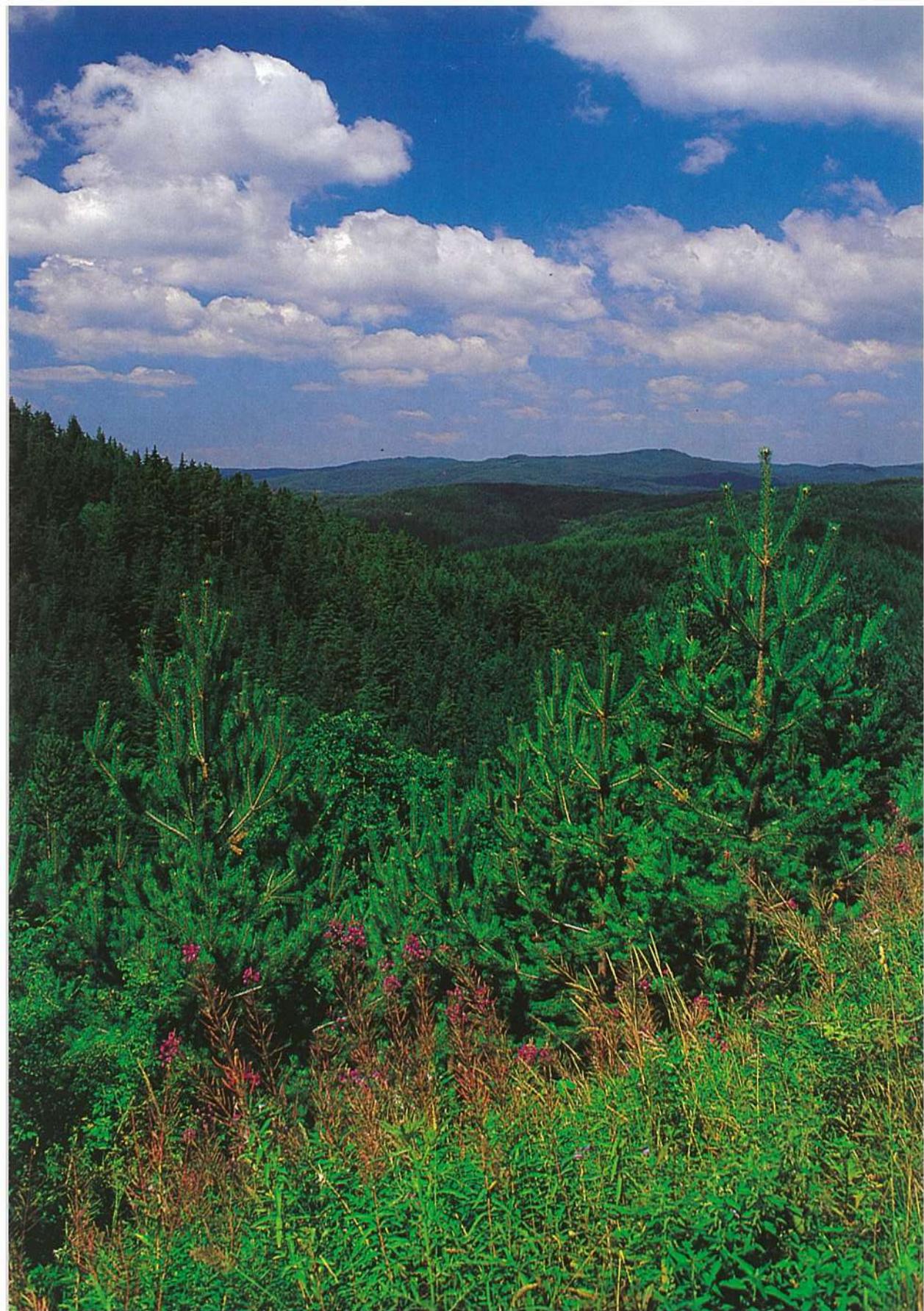
Η Ροδόπη αποτελεί επίσης έναν παράδεισο για την καφετιά αρκούδα, τον λόκο, τον αγριοκουρκο, το αγριοκάτσικο, τον γυπαετό, πιθανώς για τον λύγα, τη μαύρη τοκλιτάρα, και άλλα σπάνια ή κινδυνεύοντα είδη.

Στην Ελληνική κεντρική Ροδόπη, απαντάται ένα από τα ωραιότερα και πληρέστερα παρθένα δάση της Ευρώπης. Το δάσος αυτό αποτελεί ένα πλήρως δομημένο και αυτορυθμιζόμενο οικοσύστημα σε όλα τα τροφικά επίπεδα. Γιαυτό χαρακτηρίσθηκε ως μνημείο της φύσης και υπόκειται σε απόλυτη προστασία. Επίσης στα πλαίσια του δικτύου προστατευομένων περιοχών «Φύση 2000» βάσει της Οδηγίας 92/43 της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην περιοχή της Ροδόπης έχουν επιλεγεί 6 περιοχές (Sites) υποψήφιες για ένταξη στο παραπάνω δίκτυο.

Η Ροδόπη αποτελεί επίσης έναν παράδεισο για την ερυθρελάτη, τη δασική πεύκη και τη σημύδα. Η ερυθρελάτη και η σημύδα δημιουργούν στη Ροδόπη τα νοτιότερα όρια της εξάπλωσής τους στην Ευρώπη. Όλα αυτά καθιστούν τη Ροδόπη, τόσο την Ελληνική όσο και τη Βουλγαρική, μια πολύτιμη οικολογικά περιοχή η οποία πρέπει να προστατευθεί.

Είναι ένας παράδεισος που δεν πρέπει να χαθεί.

Σπ. Ντάφης
Ομοτ. Καθηγητής Α.Π.Θ.

Η ΠΡΩΤΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ

Η αταν γύρω στα τέλη της δεκαετίας του 70, όταν για πρώτη φορά άκουσα για την «ΕΛΑΤΙΑ». Οι πληροφορίες ήταν συγκεχυμένες, έμοιαζαν πολύ με αφηγήσεις παλιών ταξιδευτών. Μιλούσαν για μια περιοχή στα ορεινά της Δράμας γεμάτη έλατα, που δεν θύμιζε καθόλου Ελλάδα.

Πριν μας φύγει η αρχική έξαφη το αποφασίζουμε, κι ένα χειμωνιάτικο πρωΐν, στοιβαζόμαστε άβολα σε ένα πρωτόγονο «ARO» και ξεκινάμε. Στην Δράμα μας δίνουν τη σωστή κατεύθυνση.

Γρήγορα το τοπίο γίνεται ορεινό, με αδιάκοπες στροφές και πυκνή βλάστηση. Περνάμε τους «ΤΑΞΙΑΡΧΕΣ», το «ΛΙΒΑΔΕΡΟ», μικρά χωριά με έρημους δρόμους. Μόνον ο καπνός στις καμινάδες προδίδει την ανθρώπινη παρουσία. Αγριος χωματόδρομος με πέτρες και χαντάκια, δοκιμασία για αναρτήσεις και επιβάτες.

Τα πρώτα χιόνια κάνουν την εμφάνιση τους, η ομήλη πέφτει πυκνή. Αρχίζουμε ν' αδημονούμε. Η ΕΛΑΤΙΑ μοιάζει πολύ μακρινή.

Στο βάθος της χαράδρας ο Νέστος κυλάει ορμητικός. Περνάμε την «Γέφυρα των Παπάδων» και μιλάμε για λίγο με τους φαντάρους στο στρατιωτικό φυλάκιο. Κοντεύουμε στις βόρειες εσχατιές της Ελλάδας.

Ο δρόμος γίνεται ανηφορικός και πάλι, κερδίζουμε συνέχεια υψόμετρο. Κάποια στιγμή το τοπίο καθαρίζει. Η ομήλη μένει βαθειά στη χαράδρα, στ' αριστερά μας ξεπροβάλλουν οι κάτιοπρες κορφές του «Φαλακρού». Μπροστά μας το «ARO» δίνει τον δικό του αγώνα, όλο και πο δύσκολα ανοίγει δρόμο μέσα στο απάγοτο χιόνι. Η μέρα μικραίνει, το φως λιγοστεύει, κάποιοι γκρινιάζουν, ο στόχος για πρώτη φορά αμφισβητείται σοβαρά. Ξαφνικά, πίσω από μια στροφή, ξύλινα λύδμενα σπιτάκια ξεπροβάλλουν μέσα στο χιόνι. Μια πινακίδα μας καλωσορίζει στο «ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΡΓΟΤΑΞΙΟ ΤΗΣ ΕΛΑΤΙΑΣ». Ωενα παχι στρώμα χιονιού εμποδίζει το ARO να προχωρήσει παραπέρα. Η ΕΛΑΤΙΑ θα κρατήσει καλά φυλαγμένα τα μυστικά της πίσω απ την αδιαπέραστη λευκή της ασπίδα.

Δεκέμβρης του 94, βράδυ Παρασκευής στη Θεσσαλονίκη. Ξύλα στο τζάκι, τοπίουρο δυνατό στα ποτήρια, σκόρπιες παλιές αναμνήσεις στροβιλίζονται ανάμεσα στις φλόγες και το αλκοόλ.

Κάτι τέτοιες ώρες, μια τάση κυριαρχεί πάντα, η φυγή. Απλώνω τον χάρτη της Μακεδονίας μπροστά μου. Γνώριμες πόλεις και χωριά, λίμνες, βουνά, ποτάμια περνούν από τα μάτια μου. Ανεβαίνω πιο βόρεια κι αρχίζω ν'ακολουθώ την γραμμή των συνόρων. Ψάχνω κάτι ασυνήθιστο,

ξεχασμένο. Βρίσκομαι στην περιοχή Δράμας και ξαφνικά, κάποιος αδράτος λες ανιχνευτής, μου δίνει σήμα να σταματήσω. ΔΡΑΜΑ, ΦΛΑΛΑΚΡΟ ΟΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟ, ΣΚΑΛΩΤΗ.

Κάπου εκεί μένουν οι τελευταίοι Έλληνες του Βορρά. Και λίγο πιο πάνω, σκέφτομαι, αρχίζει το δάσος της ΕΛΑΤΙΑΣ.

Παλιές μνήμες και εικόνες ξετυλίγονται σε δευτερόλεπτα και με πάνε πίσω, πολλά χρόνια πριν. Νοσταλγία και λαχτάρα με κυριεύουν στη σπιγμή. Σχεδόν τα βάζω με την μεγάλη χειμωνιάτικη νύχτα, που μου καθυστερεί το πρωινό ξεκίνημα.

ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ «ΕΛΑΤΙΑ»

Ηπόλη της Δράμας εξακολουθεί να είναι όμορφη. Πέρα απ'τα μοντέρνα κτίρια και τους φαρδειούς δρόμους, μπορεί να συναντήσεις ακόμα κανές πάρκα με νερά και πλούσια βλάστηση, παλιά γραφικά σπιτάκια και μεγαλόπρεπα αρχοντικά, που αντέχουν περήφανα στο χρόνο.

Αυτή τη φορά δεν χρειάζεται να ρωτήσω. Σαν από ένοστικο σχεδόν βρίσκω στην βόρεια έξοδο της πόλης την πινακίδα με την ένδειξη «ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟ 47 ΧΛΜ».

Είναι μια ηλιόλουστη χειμωνιάτικη μέρα, που μας προκαλεί ν'ανοιξουμε τα παράθυρα στον ψυχρόν αέρα. Το ταξίδι είναι ευχάριστο, δεν υπάρχουν πια πέτρες και λακκούβες. Που και που λυγερόκορμες σημύδες ορθώνονται τον λευκό κορμό τους ανάμεσα από οξύες, καστανιές και βελανιδιές.

Ο δρόμος τώρα γίνεται κατηφορικός. Όπου νάναι θα φανεί ο Νέστος στο βάθος της χαράδρας.

Το θέαμα που αντικρύζουμε από ψηλά είναι απίστευτο. Στη θέση της χαράδρας έχει εγκατασταθεί ένα απέραντο εργοτάξιο. Χιλιάδες τόννοι τοιμέντου έχουν αρχίσει να σχηματίζουν πανύψηλες γέφυρες και υποστηλώματα, τεράστιο άγκος χώματος έχουν μετακινηθεί, ένα πλήθος ανθρώπων και μηχανημάτων μεταμορφώνουν το τοπίο αργά και μεθοδικά. Σε λίγα χρόνια, στη θέση της φυσικής κοίτης του ποταμού, θα εκτείνεται μια πελώρια τεχνητή λίμνη, το «ΘΗΣΑΥΡΟΥ». Ας ευχηθούμε, η οικονομική σημασία του έργου να είναι παράλληλη με την δημιουργία ενός νέου, δυναμικού οικοσυστήματος.

Καθώς φθάνουμε στο ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟ, μια πινακίδα μας πληροφορεί για το εκτροφείο της ορεινής πέστροφας, 5 χιλιόμετρα στ' αριστερά μας. Εδώ και πολλά χρόνια, ο μπαρμπα-Νίκος και η γυναίκα του έχουν δημιουργήσει μια όμορφη μονάδα, με μοναδικούς συμμάχους την υπομονή και το μεράκι τους. Απομονώμενοι μέσα στα βουνά, εκτρέφουν μέσα σε πεντακάθαρο

► **Το πεστροφοτροφείο του μπάρμπα-Νίκου βρίσκεται σε μιά όμορφη κοιλάδα με πλούσια βλάστηση, 5 χλμ. από το Σιδηρόνερο. Το νερό κατεβαίνει πεντακάθαρο από τα βουνά και οι περισσότερες όχθες των πισινών είναι φυσικές, με ελάχιστη χρήση τσιμέντου. (Α. Καλαϊτζή)**

▲ Χτισμένο σε υψόμετρο 940 μέτρων, το γραφικό χωριουδάκι της Σκαλωτής περιβάλλεται από πυκνά δάση και είναι η τελευταία κατοικημένη περιοχή πριν από το Δασικό Σύμπλεγμα της Ελατίας. (Σ. Νούτσιας)

νερό, νοστιμώτατες πέστροφες, αληθινή γευστική αποκάλυψη.

Στο δρόμο και πάλι για την ΕΛΑΤΙΑ. Στις ακτίνες του απογευματινού ήλιου αστράφτει το χωριουδάκι της ΣΚΑΛΩΤΗΣ, τελευταία ανθρώπινη παρουσία μέσα στην απεραντωσύνη της βλάστησης.

Τα παράθυρα έχουν κλείσει από ώρα. Πάνω απ'τα χλίια μέτρα ο αέρας είναι ψυχρός και αφιλόξενος. Πινακίδες μας πληροφορούν, πως το ΔΑΣΟΣ ΤΗΣ ΕΛΑΤΙΑΣ δεν είναι μακρυά, μόλις 11 χιλιόμετρα. Δασικός δρόμος για λίγο κι όστερα, στο τελείωμα της στροφής, η ίδια πάλι αίσθηση. Ξύλινα λυόμενα σπιτάκια, που ξεπροβάλλουν απ'το πουθενά, το κιόσκι με τον κυκλικό πάγκο και η πέτρινη βρόση δίπλα στο δρόμο. Αναζητώ κάποιο σημάδι ζωής, μιαν ανθρώπινη παρουσία.

Σαν απάντηση έρχονται κάποια μακρινά γαγγίσματα. Πριν με προλάβει η μελαγχολία, βάζω μπρος, αποφασισμένος επί τέλους να διεισδύω, στον άγνωστο κόσμο του Δάσους της ΕΛΑΤΙΑΣ, του ΚΑΡΑΝΤΕΡΕ.

Αργά, σχεδόν ψηλαφητά, ακολουθούμε τον καλοστρωμένο δασικό δρόμο, ανάμεσα σε πεύκα και οξεές. Με ορθάνοιχτα τα μάτια και με τις αισθήσεις ο'επιφυλακή, είμαστε έτοιμοι κάθε στιγμή, να βρούμε κάποιο σημάδι, που να δικαιολογεί τον θρύλο της περιοχής.

Μια μικρή ανηφόρα, στροφή κι όστερα ίσιωμα πάλι. Οι πρώτες λακκούβες με αντσυχητικά δείγματα λάσπης. Μήπως πρέπει να γυρίσουμε; Η λαχτάρα και η προσμονή επικρατούν της λογικής. Ας προχωρήσουμε λίγο ακόμα.

▲ Αμιγές δάσος Ερυθρελάτης στο Δασικό Σύμπλεγμα της Ελατιάς. Η Ερυθρελάτη είναι είδος ψυχρόβιο, κωνοφόρο, ημισκιόφιτο, που ανήκει στο γένος *Picea* της οικογένειας *Pinaceae*. Εξαπλώνεται σχεδόν σε ολόκληρη την Ευρώπη και Ασία με τρεις κυρίως ποικιλίες: α) *Picea abies, obovata*, κυρίως στην Σιβηρία. β) *Picea abies, europea*, στην Βόρεια και Βορειοανατολική Ευρώπη και γ) *Picea abies, acuminata* στην Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη. Στην Ελλάδα απαντάται μόνο στην οροσειρά της Ροδόπης, όπου σχηματίζει αμιγείς συστάδες και μικτές συστάδες με οξύα και δασική πεύκη. (ΓΚΑΝΑΤΣΑΣ 1993). (Λ. Παπαδόπουλος)

ΤΟ ΔΑΣΟΣ

Στο βάθος του δρόμου αρχίζει να διακρίνεται ένας οκούρος, συμπαγής όγκος. Δεν έχει καμμία σχέση με τα γυμνά κλαδιά της οξυάς, που βλέπαμε ως τώρα ούτε και μοιάζει με κάποια συστάδα πεύκων. Είναι δέντρα πελώρια, που γιαντώνονται μπροστά στα μάτια μας, καθώς πλησιάζουμε. Γεμίζουν τον ορίζοντα με την πληθωρική παρουσία τους, μέχρι εκεί που φτάνει το μάτι.

Τίποτε άλλο δεν δείχνει ικανό να σταθεί δίπλα τους, πεύκα, οξύες εξαφανίζονται. Είναι οι θρυλικές "Ερυθρελάτες" του Δάσους της Ελατιάς. Πανύψηλες, ευθυτενείς, με μια τέλεια συμμετρία, αληθινή χαρά της όρασης. Δεν μοιάζουν με τίποτε άλλο, δεν επιτρέπουν καμμία σύγκριση. Είναι απλά, μοναδικές.

Κάθε αναστολή μεμιάς εξαφανίζεται. Εισδύνουμε δόλι και πιο βαθειά σ' αυτό το απέραντο, εκπληκτικό δάσος. Κάθε στρο-

φή μας επιφυλλάσσει και μια έκπληξη. Έδω ένα χαρούμενο ξέφωτο, πιο κεί ένα μικρό λιβάδι με ήρεμες αγελάδες, που και που απότομες σκοτεινές χαράδρες ή φιλικές πλαγιές, αφθονα νερά που τρέχουν από παντού.

Κοτούφια, πολύχρωμες κίσσες, δρυοκολάπτες που χτυπούν τους κορμούς με τα ράμφη τους, μικρά ζωάκια του δάσους, που κοντοστέκονται για λίγο έκπληκτα, πριν εξαφανιστούν. Καταπράσινα, ολοζώντανα δενδρύλλια ερυθρελάτης, φυτρώνουν κατά εκαποντάδες στη σκιά των μεγάλων δέντρων και μας γεμίζουν αισιοδοξία, με τον οργιαστικό ρυθμό της φυσικής αναγέννησής τους. Το ΔΑΣΟΣ ΤΗΣ ΕΛΑΤΙΑΣ αποκαλύπτεται οιγά-οιγά μπροστά στα μάτια μας ζωντανό, πανέμορφο, μοναδικό. Ο χρόνος όμως, ο παντοτεινός αμείλικτος εχθρός, μας πέζει βασανιστικά. Η νύχτα αρχίζει να πέφτει παγερή στα 1600 μέτρα. Μας περιμένουν 230 επίπονα χλιόμετρα επιστροφής.

Eίμαστε έτοιμοι ν' αποχαιρετίσουμε την ΕΛΑΤΙΑ, παίρνοντας μαζί μας την ηδονική αίσθηση της πρώτης γνωριμίας, ανάμεικτη με την προσμονή της επόμενης φοράς. Καθώς ζυγάνουμε στα ξύλινα οπιτάκια, καπνός στροβιλίζεται πάνω από μια καμινάδα.

Ένας μεσόκοπος καλωσυνάτος άνθρωπος, ο Φύλακας προφανώς της εγκατάστασης, κάνει την εμφάνισή του.

- Που γυρνάτε βρε παιδιά σ' αυτό το κρύο ; Ελάτε λίγο μέσα να ζεσταθείτε.

Το πρώτο φιλικό πράγμα που μας υποδέχεται, είναι μια ξυλόσομπα, που μπούμπουνίζει. Αμέσως μετά εμφανίζονται στο τραπέζι, δύο ποτηράκια, γεμάτα με δυνατό, μυρωδάτο τούπουρο.

Πολύ γρήγορα ο Φύλακας δείχνει να χαίρεται τη συντροφιά μας.

- Και λοιπόν, εύπατε πως απόψε θα γυρίσετε στη Θεοσαλονίκη ;

- Είμαστε υποχρεωμένοι, δεν έχουμε που να περάσουμε την νύχτα.

- Και γιατί δεν μένετε εδώ ; Θ' ανάφουμε τη σόμπα στο διπλανό δωμάτιο, θα σας

δώσω κουβέρτες και δεν θα κρυώσετε καθόλου. Κι δοσ για φαΐ μην ανησυχείτε, κάτι θα βρεθεί.

Δεν μπορούσαμε να φαντασθούμε καλύτερη πρόταση. Η ζέστη όμως στο μικρό δωμάτιο είναι άγρια, το θερμόμετρο δείχνει 28ο C. Ανοίγω λίγο την πόρτα. Παγωμένος αέρας ορμά απ' την χαραμάδα κι αμέσως ο μέσος όρος της θερμοκρασίας γίνεται υποφερτός.

Είμαι περιέργος να εξακριβώσω πόσο κρύο έχει εξω. Καθώς ακουμπώ το θερμόμετρο στον τοίχο ένα χλωμό φως τυλίγει αχνά τις κορφές των δέντρων. Πανούσληνος!

Στο μεταξύ ο Φύλακας, συνηθισμένος τόσα χρόνια στην μαγευτική παρουσία της φύσης γύρω του, ασχολείται με πο πρακτικά θέματα. Συγκεντρώνει κάρβουνα κι ετοιμάζει το βραδινό μας φαγητό. Σε λίγα λεπτά οι πρώτες γαργαλιστικές μυρωδιές ανεβαίνουν από την σχάρα. Όλοι είν όμορφα. Το τουπουράκι, η πιπεράτη βαρελίσια ρετοίνα, τα νόστιμα κρέατα και η συντροφικότητα που συνοδεύει δλ' αυτά. Κουβέντες απλές για τη φύση, τον καιρό, τα μυστικά του δάσους. Οι ώρες κυλούν γλυκά, αβίαστα.

ΒΟΛΤΑ ΜΕ ΠΑΝΣΕΛΙΝΟ

Aντέχετε μια νυχτερινή βόλτα ; ρωτάει ξαφνικά ο Φύλακας. Έχει ωραίο φεγγάρι, θα σας αρέσει.

Κοιτάζω το ρολόϊ μου, έτοι, από συνήθεια. Κοντεύουν μεσάνυχτα. Η ζέστη είναι γλυκειά, το τούπουρο κι η ρετοίνα βαραίνουν τα βλέφαρα, ήδη ονειρεύομαι μια ζεστή γωνίτσα.

Ο Φύλακας σαν να μαντεύει τις σκέψεις μας.

- Καλύτερα να σας στρώσω να κοιμηθείτε. Φαίνεστε πολύ κουρασμένοι.

Σηκώνομαι και βγαίνω εξω. Ένας παγωμένος βοριάς μου μαστιγώνει το πρόσωπο. Το θερμόμετρο δείχνει 14 βαθμούς κάτω απ' το μηδέν. Δεν μας πάρνει πολλή ώρα να το σκεφθούμε. Η πρόκληση είναι μεγάλη και ασυνήθιστη. Επιστρατεύουμε γάντια, σκούφους και όλα τα διαθέσιμα ρούχα μας. Ο Φύλακας ρίγνει απλά ένα μπουφάν πάνω απ' το πουκάμισό του.

Καθώς βγαίνουμε εξω, η εμπειρία είναι συγκλονιστική. Ο παγωμένος αέρας δείχνει να μην σταματιέται με τύποτε.

Εισχωρεί απ' το παραμικρό άνοιγμα και μας τρυπάει τα κόκκαλα, μάτια και μύτες τρέχουν ασταμάτητα.

Μπαίνοντας στο δάσος τα πράγματα καλυτερεύουν. Πέφτει ο αέρας, ξεσπάει πα τη μανία του στις κορφές των δέντρων. Αρχίζουμε να εγκλιματίζόμαστε σ' αυτές τις πρωτόγνωρες συνθήκες. Το αρχικό σόκ διαδέχεται ο ιδρώτας. Η τρομερή παγωνιά μοιάζει να μη μας αγγίζει πά. Απλετο φως ξεχύνεται απ' το φεγγάρι, εισχωρεί ανάμεσα στα γυμνά κλαδιά και μας δείχνει το μονοπάτι, μαλακό κάτω απ' τα πόδια μας, ένα παχύ στρώμα απ' τα ξερόφυλλα της οξνάς. Τα βήματα γίνονται πο σίγουρα, πο ανάλαφρα, η κούραση και το αλκοόλ εξαφανίζονται, οι αισθήσεις ξυπνούν και οξύνονται. Σχεδόν δεν μιλάμε καθόλου. Αυτές τις στιγμές καθένας τις ζει για τον εαυτό του.

Μια μυρωδιά καρμένου ξύλου γίνεται όλο και πο έντονη. Το λέω στον Φύλακα, που συμφωνεί ήρεμα μαζί μου.

- Θα δεις, μου απαντάει αινιγματικά. Πρώτα εμφανίζεται ο καπνός. Μικρές, σκούρες τούφες ανεβαίνουν στο ασημί του

Το παλιό Εργοτάξιο της Ελατίας με τα ξύλινα λυόμενα σπιτάκια του, αποτέλεσε για πολλά χρόνια το κέντρο των δασολογικών και υλοτομικών δραστηριοτήτων της περιοχής. Οι λειτουργίες αυτές έχουν τώρα μεταφερθεί στις νέες, σύγχρονες κτιριακές εγκαταστάσεις του Δασικού χωριού Ελατίας. (Α. Καλαϊτζή)

ουρανού. Σε λίγο τα δέντρα αραιώνουν και στο μικρό ξέφωτο διαγράφεται το περίγραμμα ενός μικρού σπιτιού. Αδύνατο φως βγαίνει απ'τα παράθυρα και σ' αυτιά μας φτάνουν κάποιοι συγκεχυμένοι θόρυβοι. Όμορφο κτίσμα με πέτρα, σκεπή και μια μεγάλη καμινάδα. Οχτώ άντρες βρίσκονται αραδιασμένοι μπροστά σε μεγάλα τραπέζια. Τσίπουρο, ρετσίνες, μεζέδες κάθε είδους. Φωνές, καπνός, λαϊκή μουσική. Στο κέντρο μια τεράστια χιουμοριά, γεμάτη κούτσουρα. Καθώς βλέπουν οι άνθρωποι τον Φύλακα κάνουν μεγάλες χαρές. Σφίγγουμε τα χέρια, ανταλλάσσουμε ονόματα και παίρνουμε τις θέσεις μας μπροστά σε γεμάτα πάτες και ποτήρια. Κάποιες προσπάθειες ν' αρνηθούμε, μια και ήδη είμαστε χορτάτοι, πέφτουν στο κενό.

- Εδώ στο βουνό τρώμε και πίνουμε. Το νερό είναι χωνευτικό, με λίγες γουλιές θα ξαναπεινάσσεις.

Ροδοκόκκινα μάγουλα, γενειάδες και μουστάκια, χοντρά και γεροδεμένα χέρια. Κουβέντες για κυνήγια, για τον καιρό, για το αγριογύρουνο που ζέφυγε την τελευταία στιγμή. Τα ποτήρια αδειάζουν και γεμίζουν ασταμάτητα. Τολμάω και ρίχνω μια ματιά στο ρολόι μου. Περασμένες δύο. Η άγρια ζέστη και το αλκοόλ μας έχουν παραλύσει. Ο Φύλακας αναλαμβάνει να μας βγάλει απ'την δύσκολη θέση.

- Οι φύλοι μου είναι πολύ κουρασμένοι, πρέπει να πηγαίνουμε.

Στο δάσος και πάλι, αντηφόρα οδυνηρή και ατελείωτη.

Στο ξέφωτο, κάτι λεπτό μ' ακουμπάει παγερά στο πρόσωπο. Δεν το καταλαβαίνω αμέσως αλλά είναι αλήθεια. Χιονίζει! Ρίχνω μια ματιά στον ουρανό. Ολόγιορο το φεγγάρι συνεχίζει την τροχιά του. Στην ΕΛΑΤΙΑ όμως χιονίζει. Επί τέλους κάποια στιγμή, διακρίνεται ένα αμυδρό φως. Η ζεστή γωνιά του Φύλακα μας περιμένει. Βγαίνουν οι σκούφοι, τα γάντια, τα μπουφάν. Ας χιονίζει τώρα σού θέλει.

Ξυπνάω παγωμένος. Η φωτιά έχει οβήσει από ώρα. Οι δύο κουβέρτες πάνω μου μοιάζουν σαν νάναι από χαρτί. Στο διπλανό κρεββάτι η Άννα είναι κουλουριασμένη σαν γάτα.

Αποφασίζω να σηκωθώ. Στο άνοιγμα της πόρτας ένα έντονο φως μου ξαφνίαζει τα μάτια. Τα πάντα είναι καλυμμένα από ένα παχύ στρώμα χιονιού. Αισθάνομαι φοβερό κρύο και το θερμόμετρο δεν με διαφεύδει. Δείχνει 16 βαθμούς κάτω απ'το μηδέν.

Απ'την καμινάδα του Φύλακα ανεβαίνει καπνός. Έχει ξυπνήσει και μας ετοιμάζει καυτό μυρωδάτο τοάϊ, νόστιμες ειλιές και φέτες ψημένες πάνω στη σόμπα.

Έξω, ένας ήλιος χλωμός, σκορπά παγερές αντανακλάσεις πάνω στο χιόνι. Στην ΕΛΑΤΙΑ πλησιάζουν Χριστούγεννα.

▲ **Μια περιπλάνηση στην περιοχή της ΚΟΥΤΡΑΣ αποκαλύπτει στα μάτια μας συναρπαστικές εικόνες. Το δασικό οδικό δίκτυο της Ελατιάς επιτρέπει την πρόσβαση σε όλες τις περιοχές και, εκτός από ωρισμένα σημεία, είναι γενικά σε καλή κατάσταση, ιδιαίτερα κατά την θερινή περίοδο.** (Α. Καλαϊτζή)

ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΕΛΑΤΙΑΣ

Η αρχή είχε γίνει. Η ΕΛΑΤΙΑ μας έδειξε ένα μικρό της τμήμα, μας γοίτεψε κι ύστερα κρύφτηκε στην αγκαλιά του Χειμώνα. Ακολούθησαν μήνες ολάκεροι λευκής σιωπής...

Τα τελευταία χρόνια έλυσαν αργά, προχωρημένη Άνοιξη. Κάτω απ' αυτά όμως μια καινούργια ζωή ξεπροβάλλει. Αφθονες πηγές και ρυάκια, χρώματα ζωηρά, όλο φως, αέρας δροσερός και μυρωδάτος, χιλιάδες έντομα ζωντανεύουν γύρω απ' τα πρότα λουλούδια.

Βγαίνουμε κι εμείς από τη νάρκη μας κι αρχίζουμε την περιπλάνηση στους δρόμους και στα μονοπάτια του Δάσους της Ελατιάς. Μία-μία οι διάφορες τοποθεσίες μας αποκαλύπτουν τα μυστικά τους και μας μαγεύουν με την ομορφιά τους. Όλες έχουν να μας δείξουν και κάτι διαφορετι-

κό. Το «ΣΤΡΑΒΟΡΕΜΑ» μας ηρεμεί με το γαλήνιο τοπίο του, τα καταπράσινα λειβάδια, τις Ερυθρελάτες, τους μαίανδρους του γάργαρου νερού του. Ο «ΠΥΚΝΟΣ ΛΟΦΟΣ», που κάποτε λεγόταν «ΓΥΜΝΟΣ ΛΟΦΟΣ», μας εκπλήσσει με την πολυμορφία της χλωρίδας του. Η «ΚΟΥΤΡΑ» μας επιφυλλάσσει συνεχείς εκπλήξεις με τα πυκνά δάση, τα ξέφωτα, τις ρεματιές και τους καταρράκτες της. Η «ΠΛΑΚΙΑ» ξεκουράζει τα μάτια μας με τον ανοιχτό, καταπράσινο ορίζοντα και τα χιλιάδες λουλούδια της. Η κορυφή του «ΤΣΑΚΑΛΟΥ», πάνω από τα 1800 μέτρα, μας φέρνει σε συγκινητική επαφή με τα προϊκά ελληνόπουλα του φυλακίου. Κι ακόμα, «ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΤΗΣ ΟΞΥΑΣ», «ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΤΗΣ ΣΗΜΥΔΑΣ», το «ΒΑΘΥΡΕΜΑ», παντού μονοπάτια και πηγές με κρυστάλλινα νερά, δεν έχει τελειώμο η ομορφιά της ΕΛΑΤΙΑΣ.

Γεμάτοι με βιώματα και εικόνες, κρίνουμε, πως ήρθε πα τη δύναμη να εμπλουτίσουμε και τις θεωρητικές μας γνώσεις για την περιοχή. Η τύχη μας χαμογελάει. Στο «Δασικό Χωριό της Ελατιάς» γνωρίζουμε τον Βασίλη Αντωνιάδη, Δασολόγο του Δασαρχείου Δράμας, εργαζόμενο επί πολλά χρόνια στην περιοχή. Τεχνοκράτης και ταυτόχρονα ρωμαντικός, χαίρεσαι να συζητάς μαζί του, να μοιράζεσαι μέσα από ερωτήσεις και απαντήσεις την αγάπη και το ενδιαφέρον του για την περιοχή και τη φύση. Τα στοιχεία που μας δίνει είναι πολλά και ποικίλα. Σας παραθέτουμε συνοπτικά τα κυριότερα με την πεποίθηση, ότι συμβάλλουμε στην σφραγικότερη προσέγγισή σας μάυτη την μοναδική σε ομορφιά, δασική έκταση των βορείων συνόρων μας :

Όταν η Ροδόπη, κόρη των Στρυμώνα και ο αδελφός της Άγιος, τόλμησαν να αυτονομασθούν σε Ήρα και Δία, τότε οι θεοί τους μεταμόρφωσαν σε βιοννά.

Δυτικά της Ροδόπης, περί τα 70 χιλιόμετρα από την πόλη της Δράμας, βρίσκεται η «ΕΛΑΤΙΑ» (ΚΑΡΑ-ΝΤΕΡΕ). Από δασική άποψη αποτελεί το πλουσιότερο και μεγαλύτερο Δασικό Σύμπλεγμα της Δράμας αλλά και της χώρας. Έχει έκταση 50.382 Ha (1 Ha / εκτάριο = 10 στρέμματα), της οποίας το 97% είναι παραγωγικό και το 80% αυτής καλύπτεται από δάσος με μέσο ξυλαπόθεμα 11.90 κυβικά μέτρα/στρέμμα (μ.όρος χώρας : 6,24 κυβικά μέτρα/στρέμμα).

Το υψηλά αυτά δάση συγκροτούνται από Δρυ (47%), Δασική Πεύκη (25%), Οξιά (16%), Ερυθρελάτη (10%), Μαύρη Πεύκη (1%) και Σημύδα (1%). Κάθε χρόνο παράγονται κατά μέσο όρο περί τα 100.000 κ.μέτρα ξυλείας των παραπάνω ειδών, αξίας 1.4 δις δραχμών.

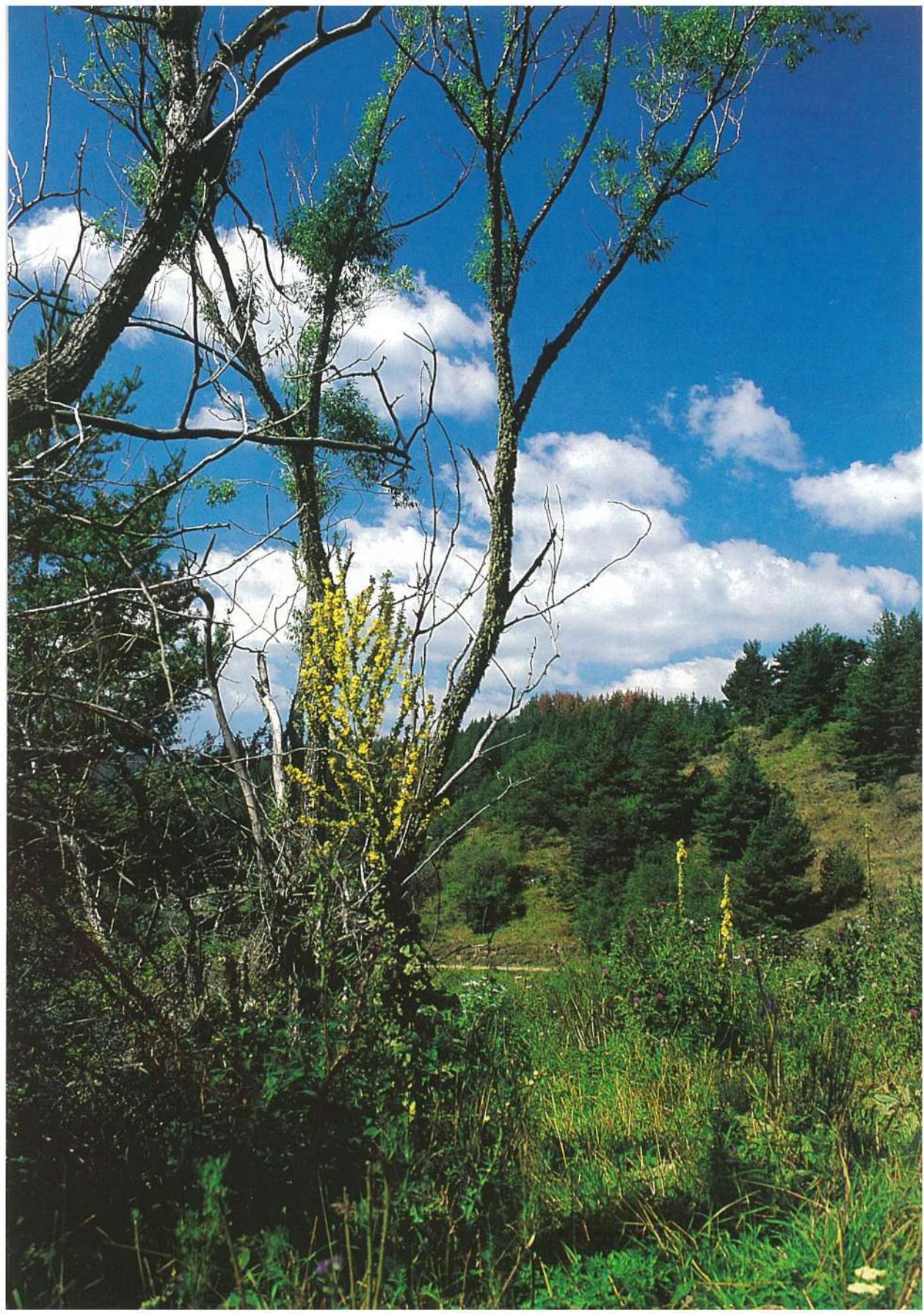
Το ιδιόμορφο του κλίματος, τα πολλά και πλούσια σταθερά οικοσυστήματα που αποτελούν ένα αρμονικό μωσαϊκό σε μια ζώνη 60-70 χλμ. από την θάλασσα, καθώς και η μεγάλη παραγωγικότητα των σταθμών, δικαιώνουν τον χαρακτηρισμό για την περιοχή ως «Μητρόπολη της Ελληνικής Δασοπονίας», καθώς και το ευρύτερο, ιδιαίτερα δε Ευρωπαϊκό, ενδιαφέρον γι' αυτήν.

ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Tο ΚΛΙΜΑ της ευρύτερης περιοχής χαρακτηρίζεται ως μεταβατικό από μεσογειακό προς το μεσευρωπαϊκό με πιειρωτικό τόνο, με μέσο ετήσιο ύψος βροχής πάνω από 1200 mm και μέση θερμοκρασία 9ο C.

Η ΧΛΩΡΙΔΑ που απαντάται στην περιοχή παρονοιάζει μοναδικότητα για κάποια είδη, όπως η Ερυθρελάτη, που αποτελεί το νοτιώτερο άκρο της ζώνης ψυχροβίων κωνοφόρων. Τα ελαφρόσοπορα «πρόσκοπα είδη» Δασική Πεύκη και Σημύδα καλύπτουν τα νοτιώτερα όρια εξάπλωσής τους στην Ευρώπη και δημιουργούν «προδάσος» στα υποβαθμισμένα λειβαδικά οικοσυστήματα. Η Σημύδα μόνον εδώ συγκροτεί δάση παρά την ευρύτερη εξάπλωσή της.

Η ΠΛΑΚΙΑ είναι μιά από τις ωραιότερες τοποθεσίες της Ελατιάς. Εκτείνεται στα δυτικά του Συμπλέγματος και προσφέρει ποικιλία τοπίου, επιβλητική θέα των δασών και πολλές δυνατότητες ενδιάμεσων διαδρομών όπως στο φυλάκιο του «ΤΣΑΚΑΛΟΥ» ή στα παλιά ερείπια της Ελατιάς. Συνεχίζοντας κανείς συναντάει το ΒΑΘΥΡΕΜΑ και, ακόμη μακρύτερα, το μοναδικό στην Ελλάδα «ΔΑΣΟΣ ΣΗΜΥΔΑΣ». (Α. Καλαϊτζή) ►

Η περιοχή διακρίνεται από κάτω (Π.Νέστος) προς τα πάνω (σύνορα) σε 3 διαφορετικούς βιοκλιματικούς ορόφους και αντίστοιχα σε 3 διαφορετικές ζώνες βλάστησης, οι οποίες χαρακτηρίζονται και ως στάδια μιας υγροψυκτικής διαδοχής.

A. Στα χαμηλότερα υπάρχει η ζώνη της χνοώδους δρυός και της υποξάνης της πλατυψύλλου δρυός (40-70 βιολογικές έτηρες ημέρες).

B. Στη συνέχεια ακολουθεί η ζώνη της Οξυάς-Ελάτης και τα παραμεσόγεια κωνοφόρα (Μαύρη Πεύκη 0-40 βιολογικές έτηρες ημέρες).

Γ. Τέλος οι ψηλότερες κορυφές της Ελληνικής Ροδόπης, (με αξηρικό εύκρατο κλίμα) καλύπτονται από την ζώνη των ψυχροβίων κωνοφόρων (Ερυθρελάτη - Δασική Πεύκη).

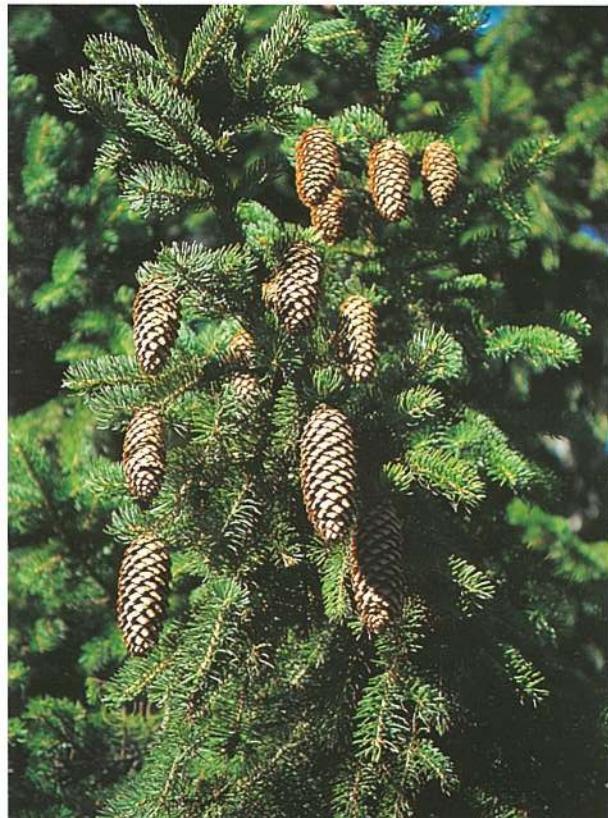
Θεωρείται σκόπιμο να τονισθεί, πως εδώ και μια 10ετία εξελλίσσεται το φαινόμενο της εισόδου της ζώνης Οξυάς-Ελάτης στην ζώνη των Ψυχροβίων Κωνοφόρων πιθανόν, κατά την εκτίμηση μας, λόγω του «φαινομένου των θερμοκηπίων» (μετριασμός των εύρους των ακραίων θερμοκρασιών) και των λοιπών μεταβολών των κλιματολογικών παραμέτρων της περιοχής.

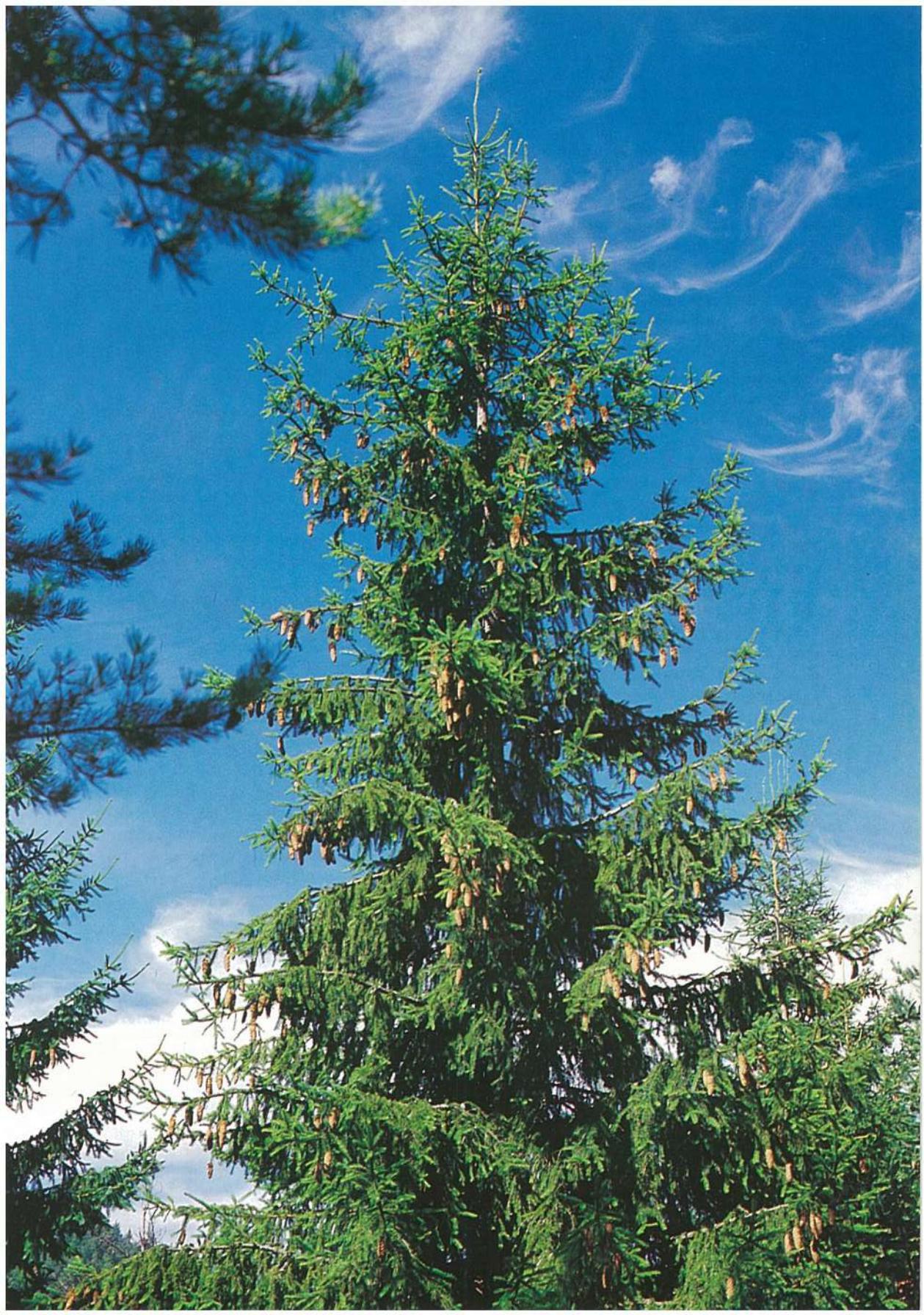
Από την πλούσια πανίδα, ο Αγριόκουρκος, η Αγριόκοτα, η Φάσα, το Χαροπούλι και ωρισμένα είδη του γένους *Parus*, φωλιάζουν μόνο στα δάση της Ροδόπης. Από τα θηλαστικά το Ζαρκάδι, ο Λύκος, το Αγριογούρουνο, ο Αγριόγατος, το Ελάφι και η Αρκούδα αποτελούν τα κυρίαρχα είδη, μερικά των οποίων χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας».

◀ **Πανέμορφα κουκουνάρια**
Ερυθρελάτης, αληθινά στολίδια του δένδρου. Μοιάζουν με του έλατου αλλά είναι πιο μικρά. Γέρνουν προς τα κάτω και πέφτουν απ' το δένδρο ολόκληρα, χωρίς να απολεπίζονται, αφού προηγουμένως αδειάσουν τους σπόρους τους.
(Α. Καλαϊτζή)

Πανέμορφη Ερυθρελάτη στην τοποθεσία ΣΤΡΑΒΟΡΕΜΑ.. Η Ερυθρελάτη είναι δένδρο πρώτου μεγέθους με ύψος που φθάνει τα 52 μέτρα, με κορμό ευθυτενή, πληρόμορφο και λεπτόφλοιο.

Παρουσιάζει διάφορες μορφές κόμης σύμφωνα με τις οποίες διακρίνονται διάφοροι τύποι όπως στενόκομη μορφή, ευρύκομη μορφή και ενδιάμεση μορφή. Εμφανίζει επιπόλαιο ριζικό σύστημα και γι' αυτό πολλές φορές κινδυνεύει από ανεμορριψίες. Καρποφορεί σε ηλικία 25-40 χρόνων. (Ι. Παπαδόπουλος) ►

ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Στις διάφορες μετακινήσεις μας στην Ελατιά συναντήσαμε πινακίδες με τοπωνύμια όπως, «ΚΟΥΤΡΑ», «ΠΙΣΤΟΛΑ», καθώς και πολιά πέτρινα κτίσματα. Ήταν φανερό, ότι κάποτε εδώ υπήρχε ανθρώπινη παρουσία.

Ο Δασολόγος και Επίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΖΑΓΚΑΣ είχε την καλοσύνη να μας παραχωρήσει κάποια συνοικικά στοιχεία της πρόσφατης ιστορίας της περιοχής.

Μαθαίνουμε λοιπόν, ότι : «Στην περιοχή της Ελατιάς Δράμας, κατοικούσαν μέχρι το 1920 άνθρωποι, που ασκούσαν μια πρωτόγονη, παραδοσιακή οικονομία. Κατά τους θερινούς μήνες μετέφεραν στην περιοχή τα κοπάδια τους νομάδες κτηνοτρόφοι «Σαρακατοαναίοι», που είχαν τα λεγόμενα «Τσελιγκάτα».

Προπολεμικά στην περιοχή ήταν εγκατεστημένα κατά το θερινό εξάμηνο (23 Απριλίου - 26 Οκτωβρίου) τα Τσελιγκάτα των Βρύζα, Μπονζάλα, Κούτρα, Ζάρρα, Γραβάνη και Πιστόλα, τα οποία αριθμούσαν γύρω στα 180.000 πρόβατα και 1250 άλογα. Τα πολεμικά γεγονότα που έλαβαν χώρα μέχρι το 1920, υποχρέωσαν τα μεγάλα Τσελιγκάτα, να αφαινούν για να αποφύγουν την καταστροφή.

Η πρώτη δεκαετία της ειρηνικής περιόδου (1920-1930) βρήκε την περιοχή κατοικούμενη από Έλληνες πρόσφυγες, που ήλθαν από την Μ. Ασία μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών. Οι άνθρωποι αυτοί, μη έχοντας άλλους πόρους, προσπαθούσαν να καλύψουν όλες τις ανάγκες τους στον περιβάλλοντα

χώρο, όπως ακριβώς ο πρωτόγονος άνθρωπος.

Κατά την δεκαετία 1930-40 η περιοχή ξαναπάτησε ζωή. Οι νομάδες Σαρακατοαναίοι έβοσκαν τα κοπάδια τους μέχρι και το καλοκαίρι του 1943. Το καλοκαίρι του 1944 όλα τα κοπάδια πήγαν για βοσκή στην Βουλγαρία, λόγω των ελέγχων της περιοχής από τους Βουλγάρους. Με την αλλαγή του Βουλγαρικού καθεστώτος στις 9.9.1944 όλα τα Τσελιγκάτα μέσα σε λίγες μέρες εγκατέλειψαν τη Βουλγαρία, με αποτέλεσμα από τις 14.9.1944 (σε τρεις μέρες) να περάσουν από την θέση «Πιστόλα» μέχρι την θέση «Γραβάνη» 700.000 πρόβατα.

Όλα αυτά συγκεντρώθηκαν γύρω από την θέση ανέγερσης του νέου κτηματικού συγκροτήματος της Ελατιάς, στην θέση «Κούτρα». Το 1946, αρχές του εμφυλίου, εγκαταλείφθηκε η περιοχή λόγω έλλειψης ασφάλειας. Στη συνέχεια, σ' όλες αυτές τις εκτάσεις, που μέχρι τότε χρησιμοποιούνταν σαν λιβάδια, άρχισε η εγκατάσταση της Δασικής Πεύκης και μάλιστα με πολύ γρήγορους ρυθμούς. Αποφασιστικό ρόλο στην φυσική εγκατάσταση της Δασικής Πεύκης διεδραμάτισε ο Αγριόχοιρος. Αυτός με το ρύγχος του ξεκολλά ολόκληρους πλίνθους ποώδους βλάστησης μαζί με το ριζικό τους σύστημα, στην προσπάθειά του να βρει απαραίτητες για την συντήρησή του πρωτεΐνες (σκουλήκια κλπ.), καθώς και ρίζες και βολβούς, που αποτελούν μέρος του διαιτολογίου του. Έτοι οι αγριόχοιροι, υποβοηθούν την εγκατάσταση της Δασικής Πεύκης σε τόπους, που διαφορετικά θα ήταν αδύνατο κάπι τέτοιο και κατ' αντί τον τρόπο καθιερώθηκαν σαν οι πρώτοι δασοπόνοι της περιοχής».

◀ Στην τοποθεσία ΚΟΥΤΡΑ, κοντά στο Δασικό Χωριό, η «ΚΛΕΦΤΟΒΡΥΞΗ» ξεδιψάει από το 1917 τους περαστικούς και διαιωνίζει το όνομα του ανθρώπου που την δημιούργησε.
(N. Μιχοπούλου)

▲ Σε μικρή απόσταση ανατολικά του Δασικού χωριού, εκτείνεται μια επίπεδη έκταση, γνωστή με την ονομασία "ANTAMOMA". Κάθε χρόνο στις 20 Ιουλίου, γιορτή του Προφητηλία, εκατοντάδες Σαρακατσαναίοι συγκεντρώνονται εκεί, κυρίως από περιοχές της Β. Ελλάδος. Με μουσική, χορούς και άφθονες σούβλες γιορτάζουν τη συνάντησή τους και ταυτόχρονα δίνουν την ευκαιρία στους νέους, που είναι σε ηλικία γάμου, να γνωριστούν μεταξύ τους, ώστε να συνεχισθεί με αυτό τον πατροπαράδοτο τρόπο ο αμιγής χαρακτήρας της φυλής των Σαρακατσαναίων. (Α. Καλαϊτζή)

▲ Η φυσική αναγέννηση Ερυθρελάτης συντελείται στην Ελατία με εκπληκτικούς ρυθμούς χωρίς να κινδυνεύουν από ανθρώπινες δραστηριότητες ή από την βοσκή αιγοπροβάτων. Χιλιάδες νεαρά ολοζώντανα δενδρύλια αναπτύσσονται κάθε χρόνο στα πρανή, χαρίζοντας στο δάσος, ομορφιά και νέα ζωή. (Α. Καλαϊτζή)

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΣΤΗΝ ΕΛΑΤΙΑ

Σ' αυτό το υψόμετρο (1600 μ. περίπου) αργεί νάρθει το καλοκαίρι, πιο πολύ το διαισθάνεσαι. Γεμίζει η γη πολύχρωμα λουλούδια και τα κλαδιά των δέντρων φύλλα καταπράσινα. Στα ξέφωτα καίει ο ήλιος αλλά στις βαθύσκιες ρεματιές φωλιάζει μόνιμα δροσιά και υγρασία. Βρέχει πολύ συχνά το καλοκαίρι κι έτοι οι πηγές δεν στερεύουν ποτέ.

Αυτή η πολύτιμη υγρασία, σε συνδυασμό

με τα μέτρα πυροπροστασίας της Δασικής Υπηρεσίας Δράμας αλλά και την καθημερινή παρουσία στην περιοχή δασικών και υλοτόμων σ' όλη την θερινή περίοδο, έχουν σαν αποτέλεσμα, να εκμηδενίζεται σχεδόν ο κίνδυνος της φωτιάς.

Ο Δασολόγος Βασιλής Αντωνιάδης, συνέχισε να εμπλουτίζει τις γνώσεις μας για την «ΠΟΛΛΑΠΛΗ ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΑΤΙΑΣ», με τα παρακάτω λόγια:

«Στη φύση τίποτε δεν είναι περιπτό ή απόλυτα τυχαίο. Τα πάντα βρίσκονται σε σχέση αμέσως ή έμμεσης αναγκαιότητας και συνάρτησης.

Αυτή διδάσκει, να παίρνεις από παντού τόσο, όσο σου χρειάζεται, ώστε να έχεις πάντοτε να παίρνεις. Αν και η δασική βιοκοινότητα έχει τον μεγαλύτερο βαθμό ικα-

νότητας αυτορρύθμισης, σε περιπτώσεις μερικών διαταραχών των φυσικών συνθηκών και των σχέσεων των μελών της, υποφέρει από αυτές για πολύ, μέχρι να επανέλθει στην αρχική της κατάσταση. Με τις παραπάνω σκέψεις, στόχος των επεμβάσεών μας στα Δασικά Οικοσυστήματα της Ελατιάς, είναι η προσέγγιση στις παρακάτω θέσεις :

▲ Για την πιο ορθολογική και οικολογική εξωδάσωση των δασικών προϊόντων η Δασική Υπηρεσία Δράμας στοχεύει στην ενίσχυση των παραδοσιακών τρόπων εξωδάσωσης (ζώα) και στην υποστήριξή της με μηχανικά μέσα. (Α. Καλαϊτζή)

Το Δασικό Σύμπλεγμα της Ελατιάς περιλαμβάνει τα πλουσιότερα και παραγωγικότερα δάση της χώρας, με μέσο ξυλαπόθεμα 11.90 κ. μέτρα/στρέμμα (μ. όρος χώρας : 6.24 κ. μέτρα/στρέμμα). Η μέση ετήσια παραγωγή ανέρχεται περίπου σε 100.000 κ.μέτρα ξυλείας. (Λ. Παπαδόπουλος) ▼

▲ Το Σμέουρο ή Σμεουρδιά (*Rubus idaeus*) είναι μικρός θάμνος με ύψος έως 2 μ. και κλαδιά με πολύ λεπτά αγκάθια. Τα άνθη είναι λευκά και λογχοειδή. Οι καρποί τα γνωστά σμέουρα ή φραμπουάζ μοιάζουν με βατόμουρα αλλά έχουν ζωηρό κόκκινο χρώμα. Ωριμάζουν κατά την θερινή περίοδο και είναι πολύ εύγευστα με χαρακτηριστική, ελαφρά υπόξινη γεύση. Το σμέουρο σε χώρες της Ευρώπης καλλιεργείται. Στην Ελλάδα βρίσκεται στα ορεινά δάση ή σε βραχώδη μέρη, μόνο στα βουνά του βορρά. Στην Ελατιά αναπτύσσεται κυρίως σε δάση Ερυθρελάτης ή σε πρανή. (Α. Καλαϊτζή)

A. Η προστασία, η αειφορία, η πολλαπλή χρήση και γενικά οι ύπιες επεμβάσεις για την αξιοποίηση των φυσικών πόρων, θα πρέπει να αποτελούν τους βασικούς άξονες κάθε δραστηριότητας στην περιοχή και πάντα με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά.

B. Η ανόρθωση και βελτίωση των υποβαθμισμένων φυσικών οικοσυστημάτων της περιοχής.

Γ. Η Απογραφή και Οριοθέτηση των διαφόρων χρήσεων γης (Ζωνοποίηση) και ιδιαίτερα εκείνων, που αποτελούν βιοτόπους σπάνιων φυτών και ζώων, καθώς και ο καθορισμός των ειδικού πλαισίου διαχείρισής των.

Δ. Η χωροθέτηση των δάσους Ερυθρελάτης στην περιοχή Σιραβορέματος, καθώς και των δάσους της Σημύδας με ειδικό καθεστώς διαχείρισης κατά περίπτωση, σύντομα θα αποτελεί γεγονός, γιαντό και οι επεμβάσεις

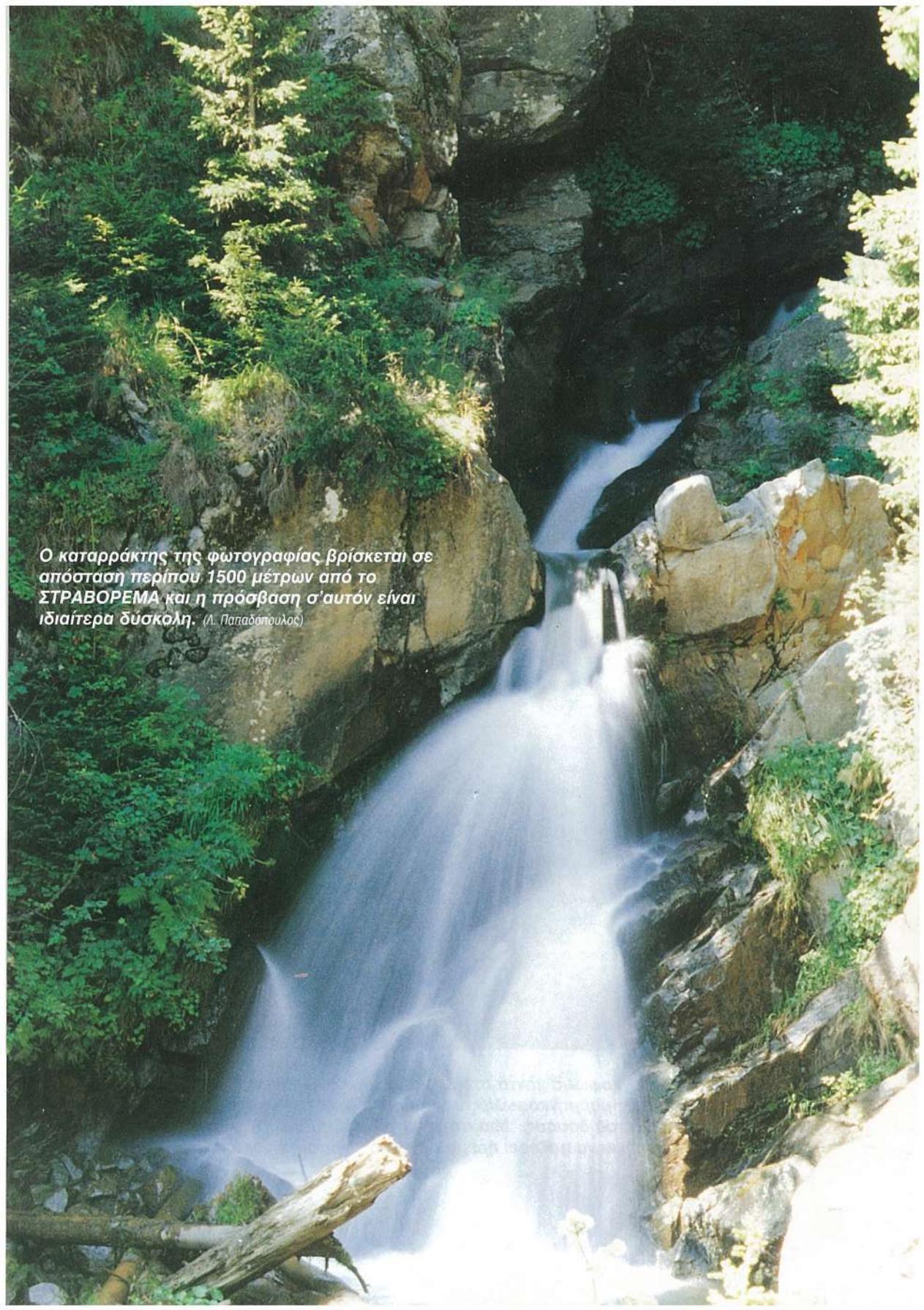
▲ Η Αγριοφράουλα (*Fragaria vesca*) είναι πολύ διαδεδομένη στις εύκρατες περιοχές του Βορείου ημισφαιρίου. Στην Ελατιά αναπτύσσεται στα κράσπεδα δρόμων και στα πρανή. Είναι φυτό πολυετές, που αναπαράγεται με εύρωστες ριζοβολούσες παραφυάδες. Τα άνθη είναι λευκά με διάμετρο 12-18 mm. Ο καρπός είναι χυμώδης, εύγευστος και εξαιρετικά αρωματικός, ωριμάζει δε κατά την περίοδο Ιουλίου και Αυγούστου. (Ν. Μιχοπούλου)

μας είναι και θα πρέπει να είναι προσεκτικές.

Ε. Να εκπιμηθούν, κατά περίπτωση, οι σχέσεις παραγωγής που καθορίζουν με ποιό τρόπο τα διάφορα παραγόμενα αγαθά θα συμπεριφέρονται σε κάθε εναλλακτική λύση χρήσης γης. Έχει δεῖξει τόσο η θεωρία και η έρευνα όσο και η πράξη, ότι οι σχέσεις παραγωγής για μια συστάδα ή δάσος μπορεί να είναι ανεξάρτητες (μέλι-ξύλο), συμπληρωματικές (ξύλο-νερό) και ανταγωνιστικές (αναψυχή-ξύλο).

ΣΤ. Παρόλα αυτά, στα σταθερά αυτά δασικά οικοσυστήματα έχουν τελευταία παρατηρήσει :

1. Αλλαγή των μικροκλίματος.
2. Σε έκταση προσβολή των κωνοφόρων από μύκητες και έντομα.

Ο καταρράκτης της φωτογραφίας βρίσκεται σε απόσταση περίπου 1500 μέτρων από το ΣΤΡΑΒΟΡΕΜΑ και η πρόσβαση σ' αυτόν είναι ιδιαίτερα δύσκολη. (Λ. Παπαδόπουλος)

Η μή σωστή συνεκτίμηση των ουνθηκών αυτών κατά την διαχείριση και λήψη μέτρων, μπορεί στο μέλλον να προκαλέσουν διαταραχή (ανεμορριψίες, ασθένειες κλπ.) και ίως η επανάληψή τους κάποια οπισθοδρόμηση. Τέλος φαίνεται πως θα' ταν χρήσιμο να θυμηθούμε τις απόφεις του αρχαίου φιλόσοφου Επίκουρου, που έχουν σχέση με την φύση και τη διαχείρισή της:

“Αμα καταλάβουμε τι είναι φυσικό και τι ζητά από μας η φύση, θα γίνονται ηθικότεροι, γιατί, γνωρίζοντας την εσωτερική ουσία των παθών μας θα μπορούμε να τα μετριάσουμε, καθώς και να περιορίσουμε τις ανά-

γκες μας σ'εκείνο που μας χρειάζεται και μας είναι απαραίτητο.

Κατανοώντας δε επί πλέον την υπόσταση και ουσία των φυσικού μας περίγυρου, θα γνωρίσουμε, ότι μέσα στη φύση ό,τι γίνεται προέρχεται από φυσικά αίτια ή είναι το επακόλουθο φυσικής ανάγκης και όλα γίνονται, πότε καλά και πότε κακά για μας, κάτω από την αλληλουχία αιτίας και αποτελέσματος. Έτσι θα ελευθερωθούμε από τις προλήψεις, τις δειποδαμονίες, τους φόβους και τα κάθε λογικές φαντάσματα που μας κάνουν δυστυχημένους και θα αποκτήσουμε το αίσθημα της ψυχικής γαλήνης και απαραξίας».

▲ Εντυπωσιακή μυρμηγκοφωλιά κοντά στο Στραβόρεμα. Στην περιοχή της Ελατιάς συναντά κανείς αρκετές μυρμηγκοφωλιές σε λιβάδια ή ομαλές πλαγιές μέσα σε φτέρες και σκιερά σημεία του δάσους. Μια σταγόνα γάλα εβαπορέ ήταν αρκετή για να προσελκύσει το μυρμήγκι να ποζάρει ήρεμα στον φωτογραφικό φακό.

(Σ. Νούπας)

▲ Πολύ δύσκολα εισχωρεί ο ήλιος ανάμεσα στα πυκνά φυλλώματα της οξιάς. Η οξιά η δασική (*Fagus cilvatica*), απαντάται στα δάση της Δράμας από υψόμετρο 800 μέτρων και πάνω. Είναι δένδρο φυλλοβόλο και φθάνει μέχρι τα 40μ. ύψος. Η ξυλεία της χρησιμοποιείται για χαρτοπολτό και για έπιπλα μετά από άτμιση (φουρνιστή ξυλεία). Οι καρποί της είναι τροφή για τα άγρια ζώα. (Α. Καλαϊτζή)

▲ Η “Ινουλα η Ελένιος” (*Inula helenium*) ήταν ένα από τα πιο γνωστά βότανα του Κένταυρου Χείρωνα, δάσκαλου του Ασκληπιού. Κατά την παράδοση δημιουργήθηκε από τα δάκρυα της Ήραίας Ελένης, για τον χαμό του πηδαλιούχου της Κανοπέα, στο ταξίδι της με τον Μενέλαο για την Αίγυπτο, μετά την άλωση της Τροίας. Το ρίζωμά του περικλείει ένα αιθέριο έλαιο (*oil. Helenii*), που χρησιμοποιείται σαν τονωτικό, αντιβηχικό και διουρητικό (H.BAUERMAN/P. SCHAUENBERG/F.PARIS). (Α. Καλαϊτζή)

▲ Το “*Epilobium angustifolium*” είναι πολύ διαδεδομένο στην Ελατιά. Απαντάται στην Ευρώπη, Ασία και Β.Αμερική. Στην Ελλάδα περιορίζεται μόνον στα όρη της Β. Ελλάδος. Είναι μικρή, πολυετής πόα (συνήθως 80-150 cm) με όρθιους βλαστούς, που φέρουν πολλά εναλλασσόμενα λογχοειδή φύλλα. Στον Όλυμπο βρίσκεται κατά μήκος των δασικών οδών και σε χαράδρες μεταξύ 800 και 2100 μέτρων. “ΦΥΤΑ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ” /A. STRID /Μουσείο Γουλανδρή Φυσ. Ιστορίας). (Α. Καλαϊτζή)

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

Tο φθινόπωρο είναι μαγευτικό. Οξυές και σημύδες, δρύες, καστανιές και κερασιές ανταλλάσσουν μεταξύ τους χρώματα κίτρινα και χρυσαφιά, συνεχίζουν με δλες τις ενδιάμεσες αποχρώσεις του πορτοκαλί και του καφέ και καταλήγουν στο κόκκινο. Ανάμεσά τους το βαθύ πράσινο της Ερυθρελάτης και της Δασικής Πεύκης. Στα μονοπάτια

του δάσους πέφτουν απαλά τα πρώτα καφεκέτρινα φύλλα της οξυάς και της σημύδας. Λίγες βδομάδες αργότερα θάναι ένα πολύχρωμο χαλί, που θα στροβιλίζεται τρελλά σε κάθε φύσημα του αέρα.

Ζητήσαμε απ' τον Βασίλη Αντωνιάδη να μας πει με ποιό καλύτερο τρόπο μπορεί να επιτευχθεί η συνολική αξιοποίηση της περιοχής Ελατιάς. Σας μεταφέρουμε τις σκέψεις του :

▲ Από το 1990 το "Δασικό Χωριό Ελατιάς" είναι ένας δυναμικός οργανισμός στην καρδιά του Δάσους. Με σύγχρονες εγκαταστάσεις ύπουνο και εστίασης έχει προσφέρει πολλά και μπορεί να προσφέρει ακόμη περισσότερα στην "Πολλαπλή χρήση και διαχείριση των Δασικών οικοσυστημάτων της Ελατιάς". (Λ. Παπαδόπουλος)

«Περίπου 70 χιλιόμετρα βόρεια της Δράμας και στον άξονα ΔΡΑΜΑ-ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟΣΚΑΛΩΤΗ-ΕΛΑΤΙΑ έχει κτισθεί το «Δασικό Χωριό».

Πρωταρχικός του στόχος είναι να καλύψει τις ανάγκες σύγχρονης διαβίωσης των υπαλληλικού και εργατοεχνικού προσωπικού της Δασικής Υπηρεσίας, καθώς και των υλοτόμων που θα εργάζονται στην περιοχή, για την καθιέρωση των χειμερινών υλοτομών.

Ένα εστιατόριο-κυλικείο δυναμικότητας 260 ατόμων, διοικητήριο 5 γραφείων με τηλεφωνικό κέντρο, 12 κτύρια-κατοικίες 220 κρεββατιών, γήπεδο και εκκλησία,

είναι τα στοιχεία, που συνθέτουν το χωριό. Η ύπαρξη των άρτιων εγκαταστάσεων αλλά και το μέγεθος του Δασικού Χωριού σε συνδυασμό με την ιδιαιτερότητα και το φυσικό κάλλος της περιοχής, καθιστούν αναγκαία μια συστηματική μελέτη για την πολλαπλή χρήση των δασών της Ελατιάς.

Πιό κάτω παραθέτουμε μερικές σκέψεις μας για την πολλαπλή χρήση των δασών της Ελατιάς.

1. Το εστιατόριο-κυλικείο μπορεί να καλύπτει συγχρόνως ανάγκες πολλών αιώμων με μια σωστή στελέχωση και αξιοποίησή του.

▲ Όμορφη φθινοπωρινή εικόνα με τις κορυφές του Φαλακρού στο βάθος (2.232 μ) Σε πρώτο πλάνο διακρίνονται οι καρποί και τα φύλλα μιας καστανιάς. (Λ. Παπαδόπουλος)

2. Πέραν της εξυπηρετήσεως των αναγκών του υπαλληλικού-εργατοτεχνικού προσωπικού και των υλοτόμων, μπορούν να αποδεσμευθούν 3-4 κτίρια δυναμικότητας περίπου 70 κρεββατιών για διάφορους φορείς (συλλόγους, ιδρύματα, ομάδες, ακόμη και ιδιώτες) με ποικίλες ανάγκες, ενδιαφέροντα και δραστηριότητες για όλο τον χρόνο.

3. Στην περιοχή υπάρχει ένα πυκνό οδικό δίκτυο, που σε ορισμένες περιπτώσεις, αν βελτιωθεί, μπορεί καλλιστα να καλύπτει ανάγκες και για άλλες δραστηριότητες (χειμερινά σπόρ, πίστες για σκι κλπ.) για μεγάλα χρονικά διαστήματα.

4. Η περιοχή είναι γνωστή και για την πλούσια άγρια πανίδα της. Η δημιουργία μιας ελεγχόμενης κυνηγετικής περιοχής, εμπλουτισμένης με διάφορα θηράματα (θηλαστικά-πτερωτά), οργανωμένης με κοινωνικοοικονομικά και οικολογικά κριτήρια, θα προσέφερε απασχόληση στους κατοίκους της περιοχής, θηράματα στους κυνηγούς, προστασία από τις πυρκαγιές και προστασία των διαφόρων ειδών πανίδας, που κινδυνεύουν με αφανισμό.

Η επίδραση του φθινοπώρου σ' αυτό το μικρό θάμνο είναι εκπληκτική, καθώς συνυπάρχουν ταυτόχρονα όλα τα ενδιάμεσα χρώματα από το πράσινο μέχρι το κόκκινο. (Λ. Παπαδόπουλος) ▼

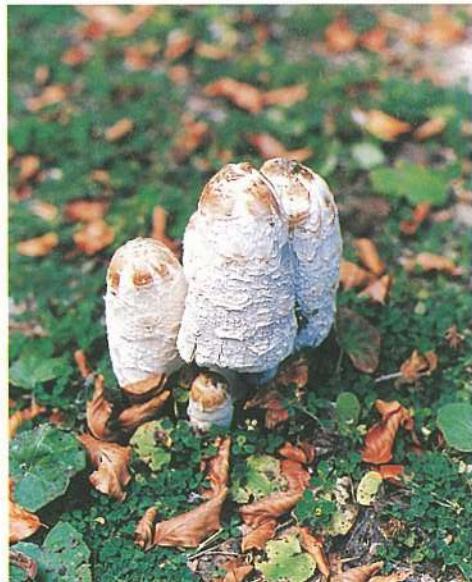

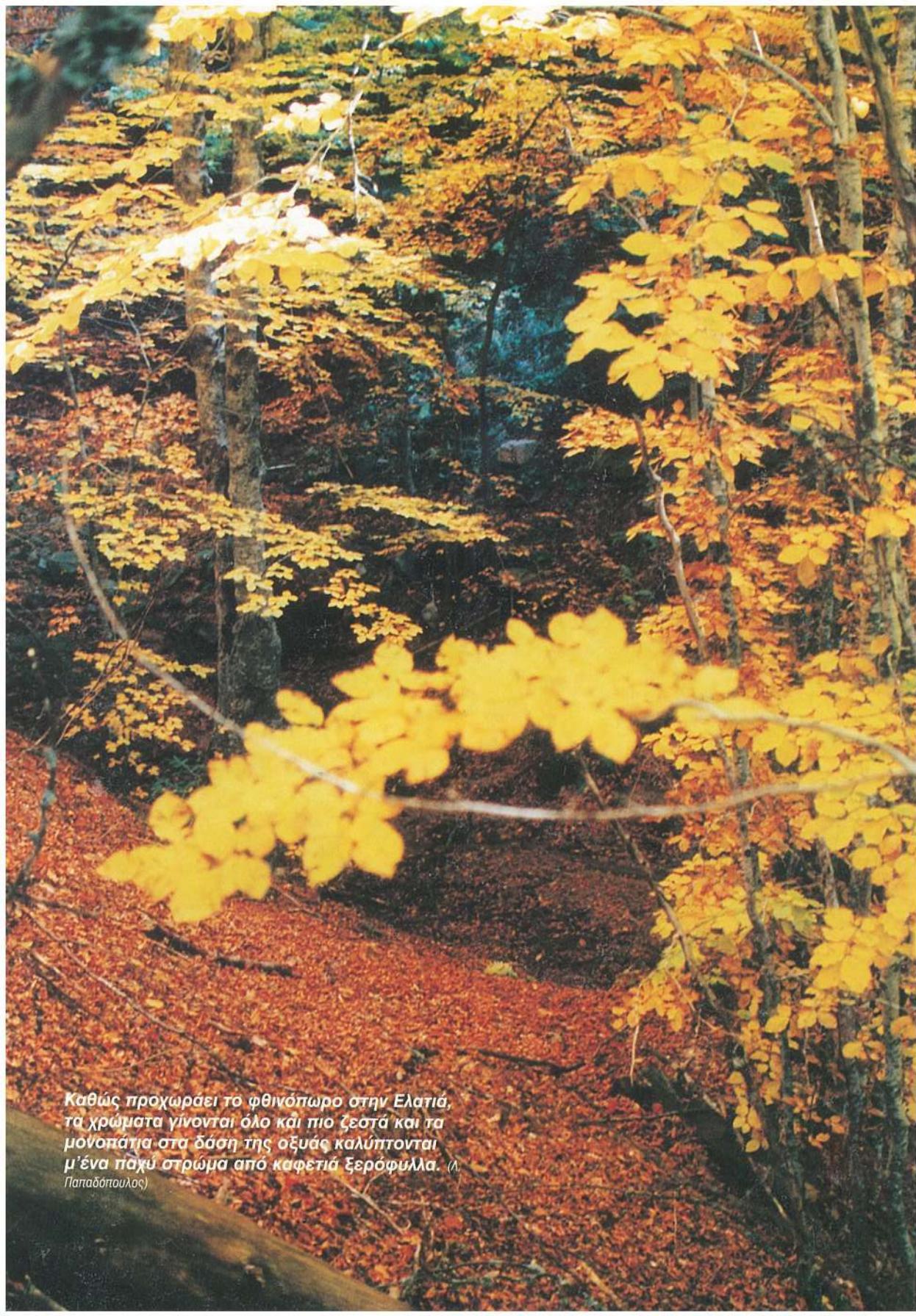
5. Ο εμπλοκοτισμός των ορεινών ρεμάτων (ΜΟΥΣΔΕΛΗ, ΣΤΡΑΒΟΡΕΜΑ, ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ, ΜΕΓΑΛΟ ΡΕΜΑ) που διαφρέονται από δάση της Ελατιάς με πέστροφες ή άλλα είδη, θα συνέβαλλε στην ανάπτυξη μιας έντονης ερασιτεχνικής αλείας, που θα στηρίζεται στην ορθολογική διαχέιριση των ορεινών υδάτων.

6. Η περιοχή Στραβορέματος θεωρείται κατ'εξοχήν χώρος δασικής αναψυχής. Η κατασκευή εγκαταστάσεων εξυπηρέτησης των πρόχειρων αναγκών των επισκεπτών, που συνεχώς ανέρχονται, θα συνέβαλλε στην ελαχιστοποίηση της ρύπανσης, στον περιορισμό του κινδύνου πυρκαγιών και στην καλύτερη προβολή και απόλαυση των φυσικού κάλλους της περιοχής.

7. Η προώθηση - στα πλαίσια των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης - διαφόρων δασικών καλλιεργειών, όπως φυτώρια ή χριστουγεννιάτικα δένδρα, θα συνέβαλλε στην ενίσχυση των εισοδήματος των κατοίκων και στην ουγκράτηση του πληθυσμού της περιοχής.

Τα μανιτάρια αυτά ανήκουν στο είδος *Coprinus comatus*, έχουν εξαιρετική γεύση και αναπτύσσονται κυρίως σε δασικούς δρόμους και στα παρακείμενα πρανή. Στην Ελατιά αφθονούν τα μανιτάρια, λόγω δε της υψηλής υγρασίας της περιοχής, αναπτύσσονται ακόμα και το καλοκαίρι. (Λ. Παπαδόπουλος) ▼

Καθώς προχωράει το φθινόπωρο στην Ελατία,
τα χρώματα γίνονται όλο και πιο ζεστά και τα
μονοπάτια στα δάση της οξυάει καλύπτονται
μ'ένα πάχυ στρώμα από καφετιά ξερόφυλλα. (Λ.
Παπαδόπουλος)

8. Στον Νέστο, όπως είναι γνωστό, κατασκευάζεται από την Δ.Ε.Η. το υδρολεκτρικό φράγμα «Θησαυρού». Η άμεση επίδραση στο περιβάλλον θα είναι, εκτός από την οικολογική διαταραχή και την αισθητική ιδιαιτερότητα, η δημιουργία μιας στενόμακρης τεχνητής λίμνης μήκους 40 περίπου χιλιομέτρων. Θα μπορούσαν να αναπτυχθούν εκεί, όπως συνέβη και σε άλλες περιπτώσεις, διάφορες δραστηριότητες και σπορ, όπως κολύμπι, κωπηλασία, ερασιτεχνικό ή επαγγελματικό ψάρεμα κλπ. Με την σκέψη αυτή θα πρέπει από τώρα να γίνει αποφίλωση της δενδρώδους βλάστησης σ' όλη τη λεκάνη, μέχρι της υψημετρικής καμπύλης των 390 μ. που θα καλυφθεί με νερό, για να δοθεί με ασφάλεια στο μέλλον η λίμνη για τις παραπάνω χρήσεις.

9. Μια ρύθμιση της βιοσκής και όχι απαγόρευσή της στα πλαίσια των δασονομικών δυνατοτήτων της περιοχής, θα συνέβαλλε τα μέγιστα στην προστασία του πλούσιου αυτού δασικού οικοσυστήματος, ιδιαίτερα τώρα, που οι κλιματολογικές συνθήκες φαίνεται να

αλλάζουν χρόνο με το χρόνο και οι κίνδυνοι να αυξάνονται.

10. Τα δάση της Ροδόπης και ιδιαίτερα της Ελατιάς είναι από τα πλέον παραγωγικά της Ελλάδος, με μεγάλη συμβολή στην οικονομία τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Παράλληλα παρέχουν οιμαντικές ευκαιρίες απασχόλησης και συγκράτησης των τοπικού πληθυσμού στην παραμεθόριο αντή περιοχή.

Περιλαμβάνουν οικοσυστήματα με απαράμιλλη φυσική ομορφιά και ανεπανάληπτο πλούτο χλωρίδας και πανίδας με πολλά σπάνια είδη που κινδυνεύουν να εξαφανισθούν και έχουν ιδιαίτερο επιτημονικό ενδιαφέρον.

Η αξιοποίηση και διατήρηση της αισθητικής αξίας των τοπίων είτε κατά τις υλοτομικές επεμβάσεις είτε με φυτοκομικά έργα και αισθητικές αναδασώσεις, πρέπει να αποτελεί μια βασική κατεύθυνση του δασοδιαχειριστή της περιοχής».

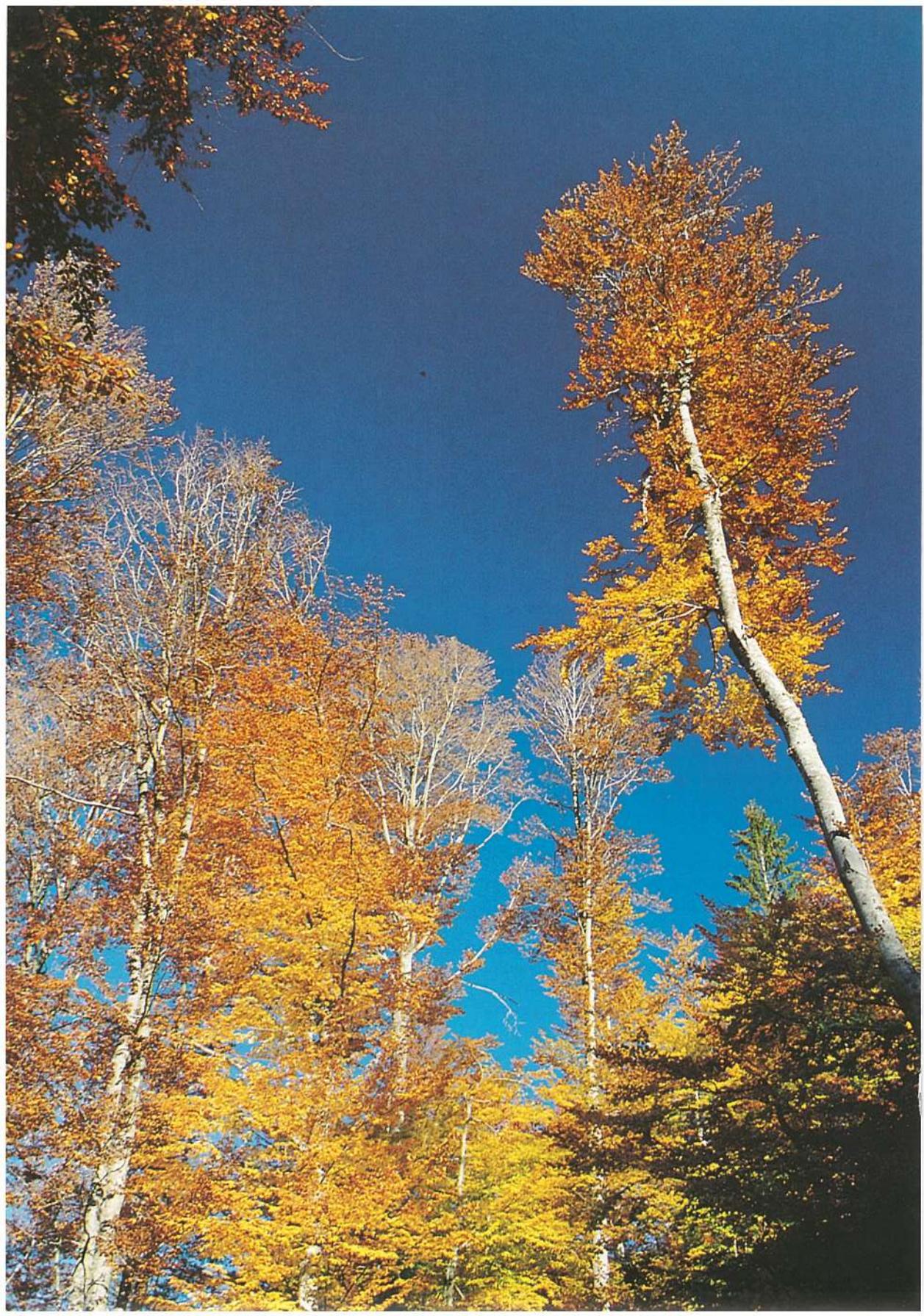
▲ Ο ποταμός Νέστος πηγάζει από την οροσειρά της Ρίλας, στην Κεντρική Βουλγαρία και χύνεται στο Θρακικό Πέλαγος. Κατά μήκος της ορεινής διαδρομής του ποταμού η ΔΕΗ έχει προγραμματίσει και κατασκευάζει μια σειρά φραγμάτων στη θέση «Θησαυρός», «Πλατανόβρυση» και «Τέμενος», που αποβλέπουν στην εξασφάλιση ύδατος για τις αρδεύσεις, την ύδρευση οικισμών και βιομηχανικών περιοχών καθώς και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. (Λ. Παπαδόπουλος)

▲ Το φθινόπωρο τα φύλλα των Σημύδων αποκτούν ένα υπέροχο χρυσοκίτρινο χρώμα. Η "Σημύδα η κρεμοκλαδής" (*Betula verrucosa*) είναι δένδρο πλατύφυλλο, φυλλοβόλο που σχηματίζει δάση στη μέση και βόρεια Ευρώπη, με νοτιότερο όριο εξάπλωσης την οροσειρά της Κεντρικής Ροδόπης. Στην χώρα μας σχηματίζει δάση μόνο στο νομό Δράμας. Στο Σύμπλεγμα της Ελατιάς οι Σημύδες καταλαμβάνουν το 1% της συνολικής έκτασης. (Α. Καλαϊτζή)

Ο κορμός της Σημύδας είναι λευκός, ψιλόλιγνος, με βελούδινη αφή και ξεχωρίζει από οποιουδήποτε άλλου δένδρου. Το ξύλο της Σημύδας χρησιμοποιείται για χαρτοπολτό, κατασκευή οδοντογλυφίδων και ορθοπεδικών τακουνιών και, επειδή είναι μαλακό, είναι ιδανικό για ξυλογλυπτική. Ο φλοιός αποτελείται από λεπτά ελαιώδη στρώματα και γι' αυτό είναι ιδιαίτερα εύφλεκτος. (Α. Καλαϊτζή) ►

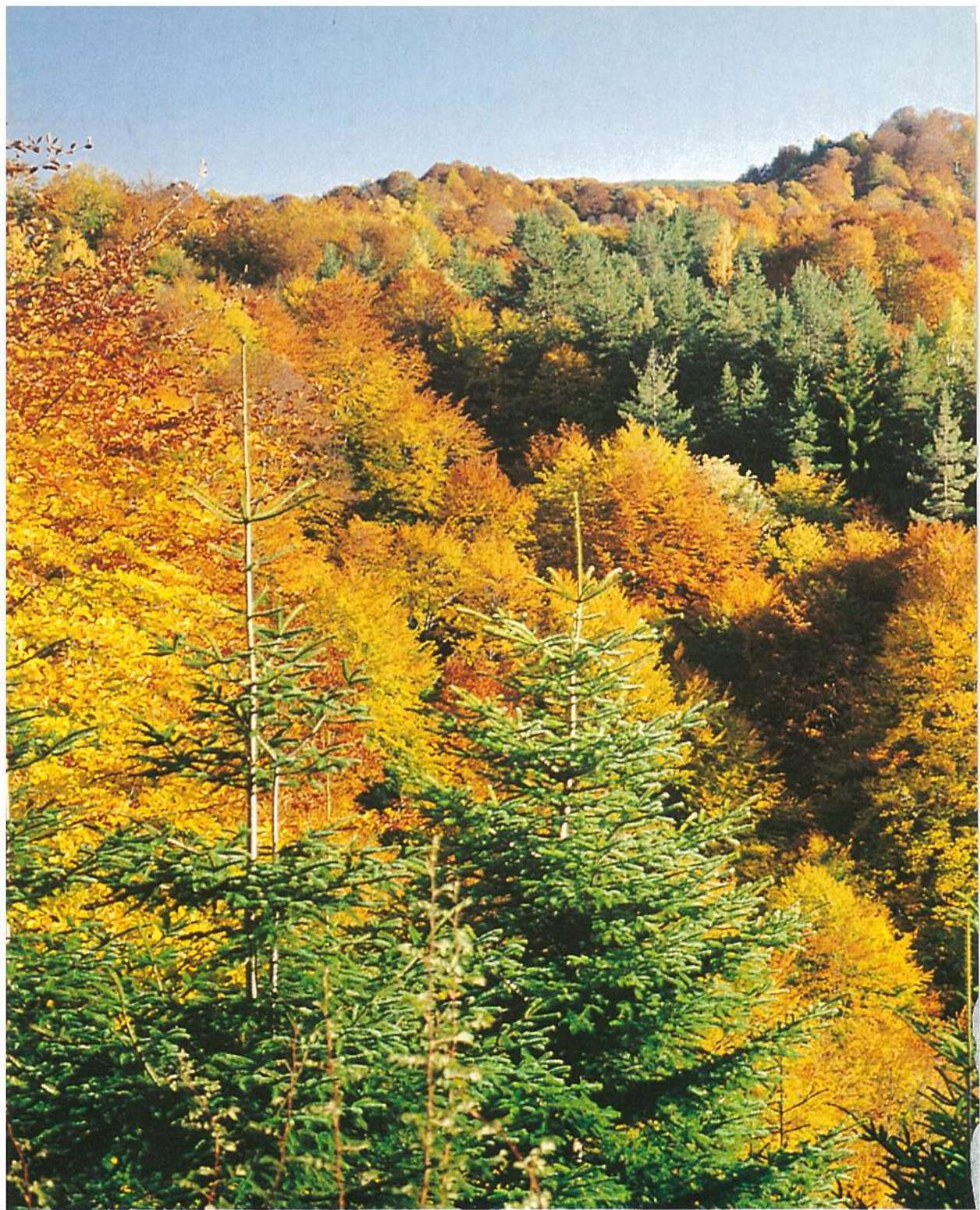

◀ Τα φύλλα της Οξυάς το φθινόπωρο παίρνουν πολλές αποχρώσεις. Ανάλογα με την έκθεση στο ηλιακό φως, μπορεί να συναντήσει κανείς ταυτόχρονα στο ίδιο δένδρο φύλλα πράσινα, κίτρινα πορτοκαλί και καφέ. (Α. Καλαϊτζή)

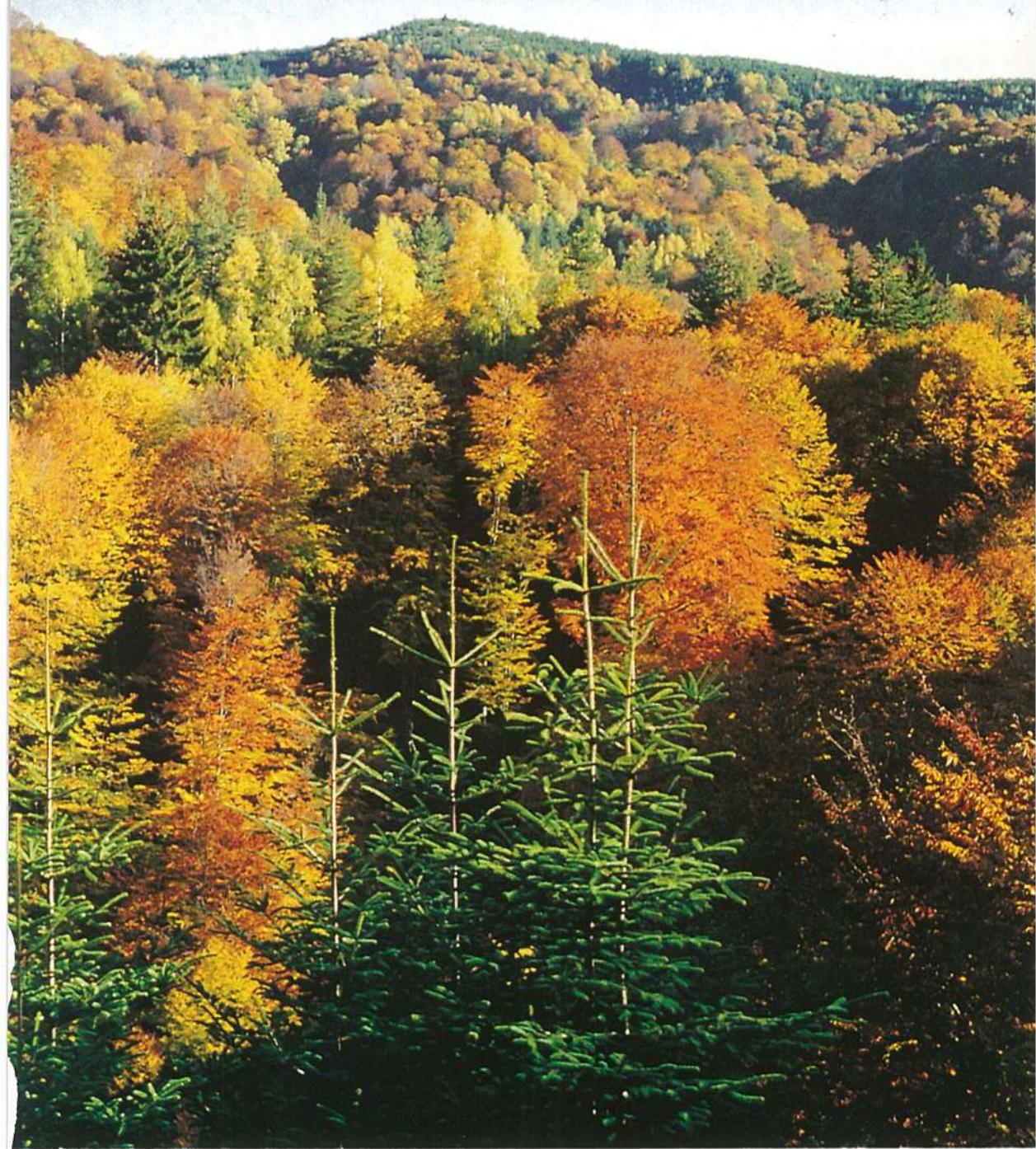
▲ Στην μοναχική πορεία του στον ουρανό το φεγγάρι πέρασε κάποια στιγμή ανάμεσα απ'τα εκπληκτικά χρώματα των φυλλωμάτων της οξυάς. (Λ. Παπαδόπουλος)

▲ Κόκκινα φύλλα κερασιάς διασπούν την καταπράσινη κυριαρχία του πευκοδάσους. Σύμφωνα με την παράδοση η Κυβέλη, θεά των Βουνών, κάποια στιγμή από υπερβολική ζήλεια ευνούχησε τον αγαπημένο της Αττι. Μετανοιωμένη για την πράξη της τον μεταμόρφωσε σε πεύκο, για να διατηρείται ακόμα και τον χειμώνα πράσινος και φρέσκος. (Λ. Παπαδόπουλος)

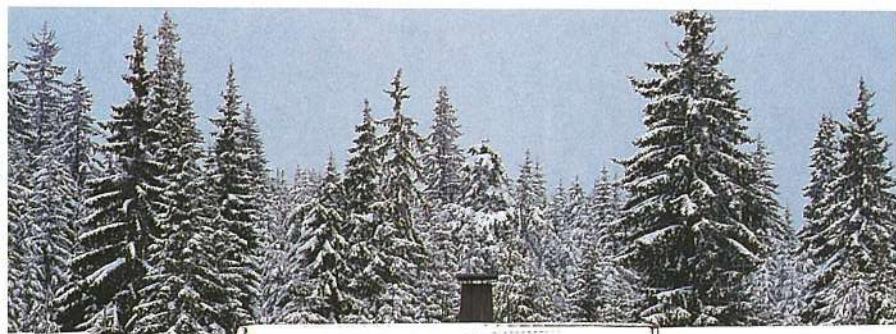
Κάθε δέντρο το φθινοπώρο έχει το δικό του χρώμα. Πράσινο οι ερυθρελάτες και τα πεύκα, χρυσοκίτρινο οι σημύδες, καφεκίτρινο και πορτοκαλί οι οξυές, κόκκινο οι κερασιές. Ολ' αυτά συνθέτουν την χρωματική πανδαισία του φθινοπώρου στην Ελατιά. (Α. Καλαϊτζή)

ΔΑΣΟΣ ΕΛΑΤΙΑΣ - Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ

▲ Ο Χειμώνας έχει πέσει βαρύς στο Δασικό χωριό της Ελατιάς. Κάθε ανθρωπινή δραστηριότητα αναστέλλεται. Μόνον τα σκυλιά του συγκροτήματος, μοναχικοί περιπατητές μέσα στο χιόνι, δεν επηρεάζονται από τις σκληρές καιρικές συνθήκες.
(Α. Καλαϊτζή)

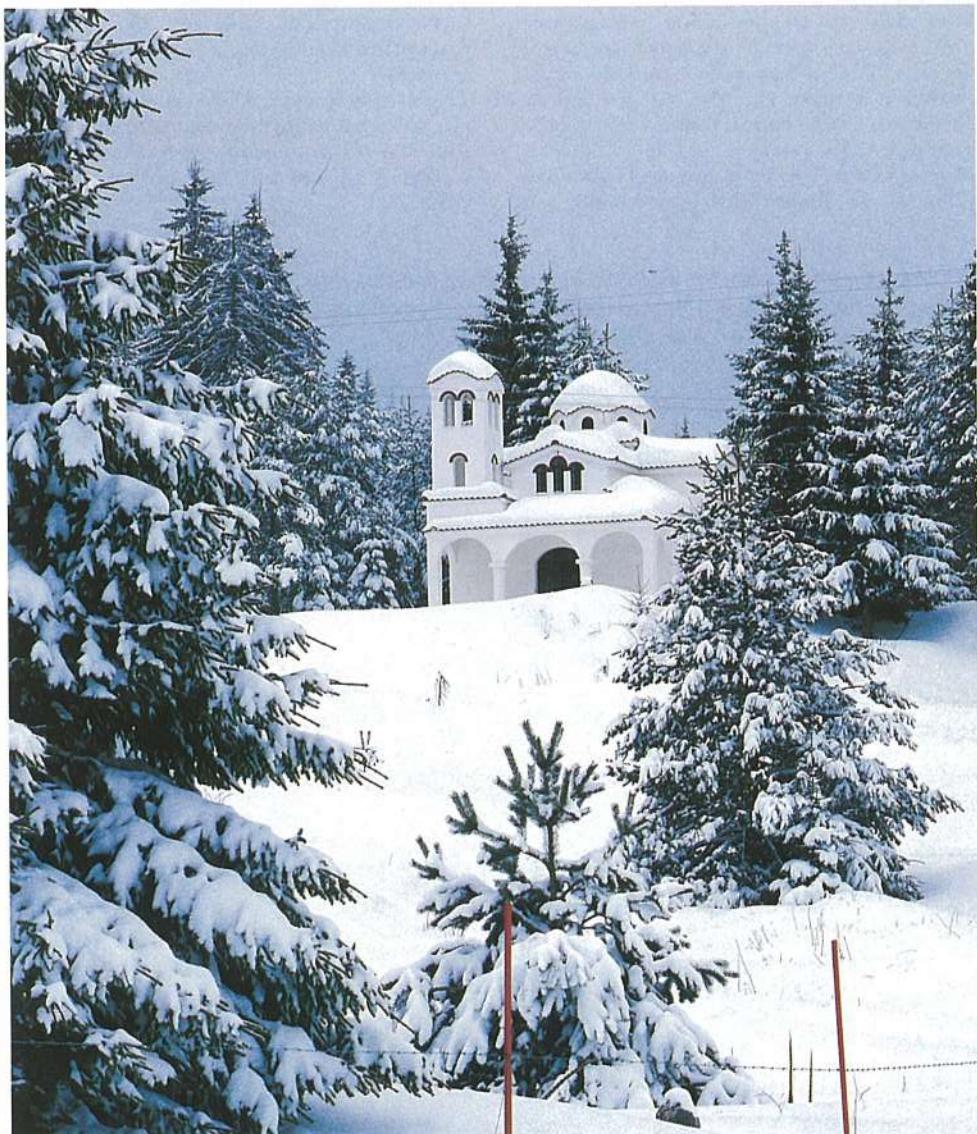
◀ Χτισμένο μέσα σε δάσος Ερυθρελάτης, το Δασικό Χωριό είναι απόλυτα εναρμονισμένο με το περιβάλλον. Κατά την χειμερινή περίοδο η παρουσία φύλακα είναι συνεχής, ώστε να διασφαλίζεται η καλή συντήρηση των εγκαταστάσεων. (Ν. Μιχοπούλου)

Η ΛΕΥΚΗ ΣΙΩΠΗ

Οχειμώνας στην περιοχή Ελατιάς διεκδίκει δυναμικά το μερίδιο, που του αναλογεί. Κλέβει λίγο χρόνο από την Άνοιξη, λίγο απ'το φθινόπωρο και καταφέρνει, από τις άλλες εποχές, νάναι πάντα μεγαλύτερος. Βροχές, ομέχλες, άφθονα χιόνια, που στ' ανήλιαγα μέρη κρατούν μέχρι Ιούνιο. Θερμοκρασίες φοβερές, πολύ συχνά κατεβαίνουν στους

20 βαθμούς κάτω απ'το μηδέν και καμιά φορά και κάτω από 30. Είνη εποχή της άγριας γοητείας. Σταματάει κάθε δραστηριότητα και μόνον ο καπνός από τις καμινάδες του Δασικού Χωριού της Ελατιάς, φανερώνει την ανθρώπινη παρουσία. Τα ζώα υποφέρουν κι αυτά. Τα ίχνη τους πάνω στο χιόνι δείχνουν τις διαδρομές τους και τις προσπάθειές τους να βρουν λίγη τροφή.

▲ Η μικρή εκλησία είναι κι αυτή ένα αναπόσπαστο κομμάτι του Δασικού Χωριού, σημείο αναφοράς για την θρησκευτικότητα των κατοίκων του. (Α. Καλαϊτζή)

Είναι πολύ δύσκολο με τέτοιες συνθήκες, να εκπορθήσει κανείς το Δάσος της Ελατιάς. Χρειάζεται ειδικό όχημα, καλό εξοπλισμό και μεγάλη εμπειρία, αποφασιστικότητα και πρόβλεψη για κάθε ενδεχόμενο. Με λίγη τύχη όμως, θ' αποζημιώθει πλουσιοπάροχα. Οι εικόνες που θ' αντικρύσουν τα μάτια του είναι μοναδικές, θα τον συντροφεύουν για πολλά χρόνια.

Στην καρδιά μιας τέτοιας εποχής, αρχές Φλεβάρη, αποφασίζουμε ν' ανηφορίσουμε για άλλη μια φορά στην Ελατιά.

Που είναι τα χρώματα του φθινοπώρου, που αφήσαμε πριν λίγους μήνες πίσω μας; Έχουν όλα ξεθωριάσει. Δρύες, οξυές, σημύδες, καστανιές, όλα τα φυλλοβόλα, δεν είναι πια παρά γυμνά ξερόκλαδα, καλυμμένα με χιόνι.

Μόνον οι Ερυθρελάτες και τα Πεύκα τολμούν με το βαθυπράσινο φύλλωμά τους

ν' αντισταθούν στη λευκή κυριαρχία.

Τα σκυλιά του Δασικού Χωριού πηδούν τριγύρω μας με χαρούμενα γαυγίσματα. Μετά από τόσους μήνες μας αναγνωρίζουν και μας υποδέχονται φιλικά. Ύστερα μας παίρνουν το κατόπι. Στο δρόμο συναντιούνται με το φίλο τους το Γουλφη. Λύκος καθαρόσαμος, αλλά με λουρί, εξημερωμένος. Ο φύλακας μας διηγείται την ιστορία του, καθώς πίνονται ζεστό καφέ. Μεγαλωμένος από μωρό, με στοργή και με φροντίδα, έχει προσαρμοσθεί απόλυτα στο ανθρώπινο περιβάλλον. Όλη τη μέρα τριγυρίζει ελεύθερος και το βράδυ επιστρέφει.

Τελευταίες εικόνες. Ο φύλακας, με το λύκο και τα σκυλιά τριγύρω του, μας αποχαιρετάει. Το τετρακίνητο όχημα μας ξαναρχίζει αργά τη δύσκολη πορεία του μέσ' το χιόνι.

Ο χειμώνας στα δάση της Ελατιάς έχει τη δική του γοητεία. Ο Μάρτιος θεωρείται ο ψυχρότερος μήνας και η θερμοκρασία κάποιες φορές πεφτει στους 30 βαθμούς κάτω από το μηδέν. (Α. Καλαϊτζή) ▼

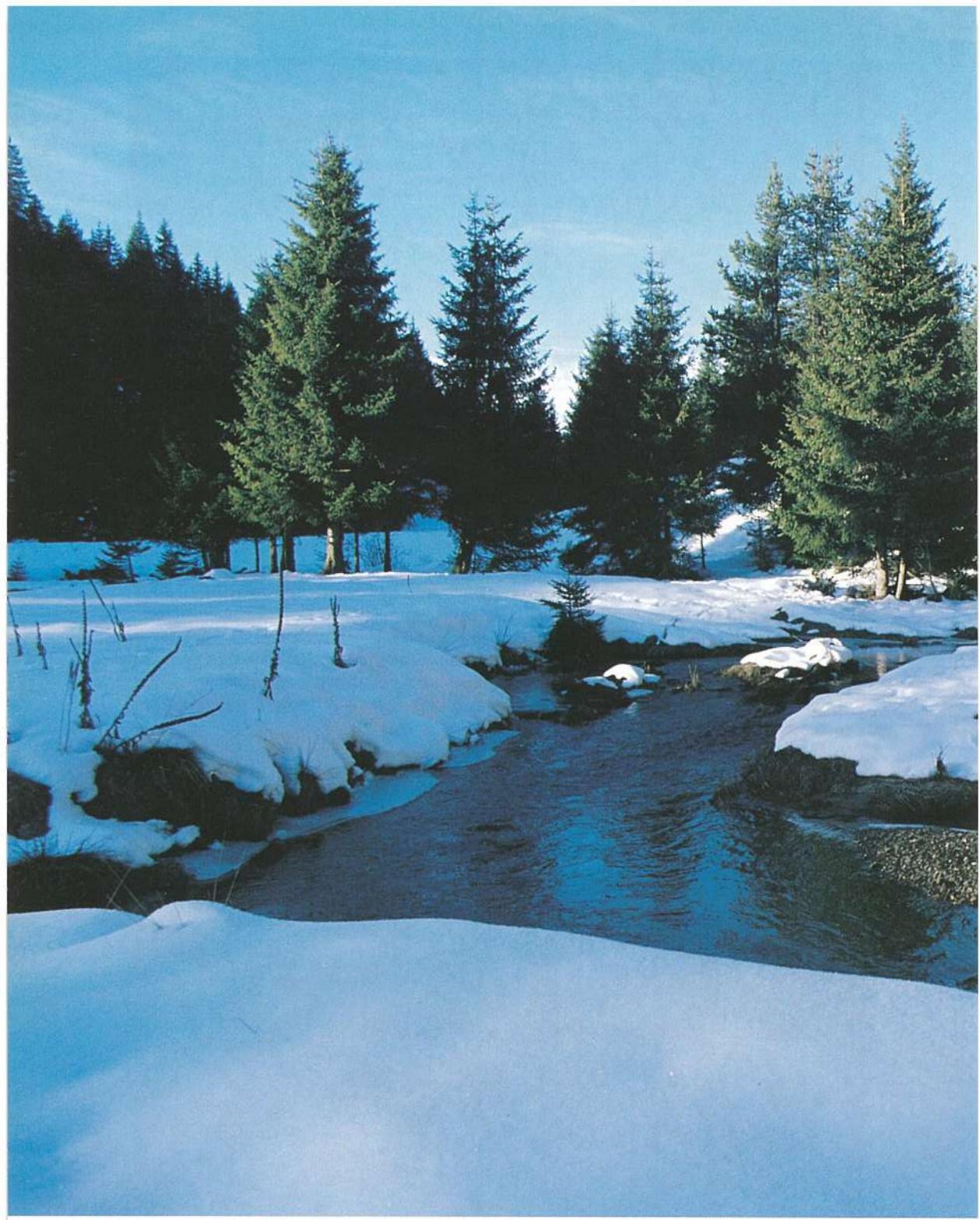

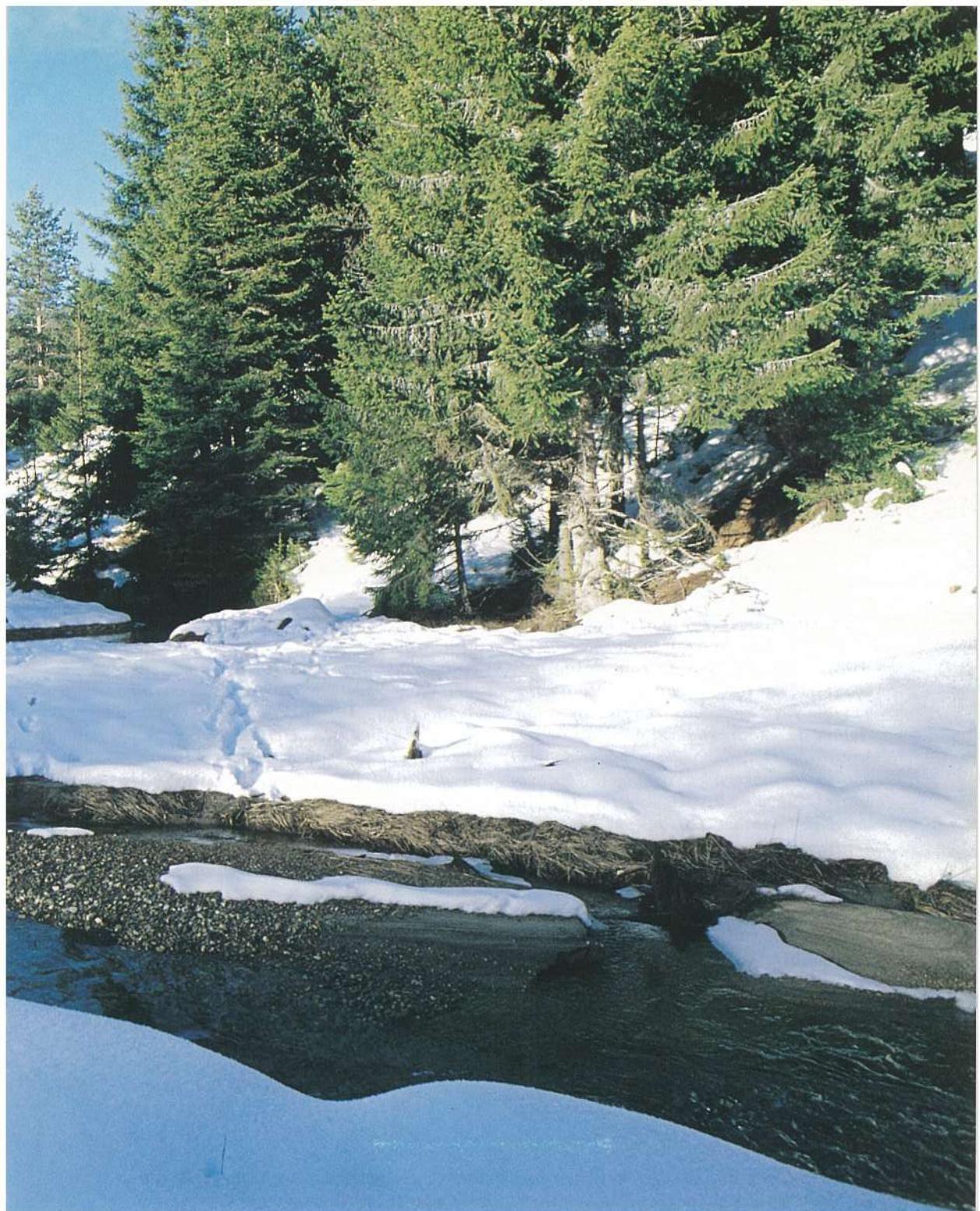

▲ Ζαρκάδια στα δάση της Ελατιάς. Το Ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*) είναι το μικρότερο ελαφοειδές είδος της Ευρώπης και η εξάπλωσή του φθάνει μέχρι την Σκανδιναβία. Στην Ελλάδα, σε αντίθεση με το Κόκκινο Ελάφι (*Cervus elaphus*), το οποίο έχει σχεδόν εξαφανισθεί, συνεχίζει να υπάρχει σε πολλά βουνά της Βόρειας και Κεντρικής Ελλάδας. Στην οροσειρά της Ροδόπης, οι πληθυσμοί του παραμένουν ακόμα σε καλούς αριθμούς. Το χειμώνα αποσύρεται μέσα στα δάση, σχηματίζοντας μικρές ομάδες απόμων. Το καλοκαίρι έχει κοκκινωπό χρώμα ενώ το χειμώνα το τρίχωμα γίνεται καφέ-γκρι. Τα κέρατά του πέφτουν κάθε χρόνο το Νοέμβριο και ξαναφυτρώνουν καινούργια στη διάρκεια του Χειμώνα. (Κ. Ποΐραζίδης)

Σπάνια, αν όχι απίθανη, ειρηνική συνύπαρξη σκύλων και λύκου. Ο Γούλφη, ο εξημερωμένος λύκος του Δασικού Χωριού Ελατιάς, παίζει χαρούμενα μέσα στο χιόνι με τους φίλους του, τα σκυλιά του Συγκροτήματος. (Ν. Μιχοπούλου) ▼

Δεν κάνετε λάθος, βρισκόμαστε στην Ελλάδα, στην Ελατία Δράμας. Μαγευτική χειμωνιάτικη εικόνα στη θέση ΣΤΡΑΒΟΡΕΜΑ. (Σ. Νούταιας)

ΠΑΡΘΕΝΟ ΔΑΣΟΣ ΦΡΑΚΤΟΥ

Θάταν άδικο αν, κλείνοντας το αφιέρωμά μας στην ΕΛΑΤΙΑ, παραλείπαμε ν' αναφερθούμε, έστω και επιγραμματικά, στο «ΠΑΡΘΕΝΟ ΔΑΣΟΣ ΦΡΑΚΤΟΥ». Ο Νίκος ο Μέντης, Δασολόγος κι αυτός του Δασαρχείου Δράμας και υπεύθυνος της ευρύτερης περιοχής Παρθένου, μας κάλεσε να περά-

σουμε ένα διήμερο κοντά του. Έτοι κι έγινε. Για δύο μέρες γνωρίσαμε μαζί του έναν κόσμο ασυνήθιστο, εξωπραγματικό. Προς το παρόν σας παραθέτουμε αυτόύσιο το κείμενο που μας εμπιστεύθηκε, έναν ύμνο στο μοναδικό αυτό μνημείο της φύσης. Το συνοδεύουμε με μια χαρακτηριστική φωτογραφία και επιφυλλασσόμαστε σε επόμενο τεύχος να σας μεταφέρουμε τις συναρπαστικές μας εμπειρίες από εκεί.

«Η ΕΛΛΑΔΑ ΧΩΡΙΣ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ»

ΠΑΡΘΕΝΟ ΔΑΣΟΣ ΦΡΑΚΤΟΥ.

Πτο μοναδικό της χώρας, το σπουδαιότερο της Ευρώπης. Στο βορειοανατολικό άκρο του Νομού Δράμας, σταυροδρόμι Ανατολής και Δύσης, Βορρά και Νότου. Απόμακρο, απροσπέλαστο, μοναχικό, έχει παραμείνει παρθένο, με αδιατάρακτη δομή και ανεπηρέαστη εξέλιξη μέσα στο χρόνο. Φύλακας της φυσικής μας κληρονομιάς, καταγράφει την διαχρονική εξέλιξη της φυσικής ιστορίας των τόπων.

Ανατρέφει όλα σχεδόν τα είδη θηλαστικών της χώρας και της Ευρώπης. Φιλόξενο καταφύγιο για τα υποεξαφάνιση είδη. Αγριόγδο, ελάφι, καφετιά αρκούδα, λύκος, λύγγας(;) . Ορινθοπανίδα πλούσια όσο και σπάνια. Αγριόκουρος, αγριόκοτα, δρυνοκόλπτες, χρυσαετός, βασιλαετός. Πλέγμα ζωής, με θεμιτούς και σεβαστούς κανόνες ανταγωνισμού, μας διδάσκει για τους μηχανισμούς επιβίωσης και προσαρμογής. Βλάστηση στα όρια των βορρά και νότου, πυκνή, αδιάβατη.

Ερυθρελάτη, ελάτη, πεύκη δασική, πεύκη πενταφέλονη, λεύφανο παλαιοτέρων εποχών, σημύδα, οξυά, σορβίτες, σφενδάμια, σμέουρα, ο μοναδικός κρίνος της Ροδόπης. Η φωτοσύνθεση στο αποκορύφωμα. Η εξέλιξη των δάσουν σε ατέρμονα κύκλο με την «ένωση κλίμακ» στο κέντρο.

Η ζωή με τους όρους της στο μέγιστο. Παραγωγή, ποικιλότητα, γενετικό υλικό, αυτορρύθμιση, αυτοσυντήρηση, έννοιες που βρίσκουν την πραγματική τους διάσταση. Δικαιωματικά απέσπασε την απόλυτη προστασία και την υπερία των «μην εγγίζετε». Όμως ο επισκέπτης αποζημιώνεται από την φιλόξενη γι' αυτόν ευρύτερη περιοχή. Η προσέγγιση και θέα του Παρθένου μέσα απ' αυτήν, δίνει την ευκαιρία της επαγής με ένα από τα ομορφότερα δάση της χώρας μας.

ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΘΕΝΟΥ. Μια ολοκληρωμένη αισθητική πρόταση. Βράχια που δεσπόζουν και πέντε καταρράκτες, που φρεμούν τελκά στο κεντρικό Αχλαδόρεμα. Ακούσματα από τον αέρα, το νερό, τα άγρια ζώα. Πέτρα και φως, νερό και ζωή. Η βλάστηση, χρωματική πανδαισία με αείφυλλα και φυλλοβόλα, πλατύφυλλα και κωνοφόρα.

Παρόμοια μ' αυτήν του Παρθένου, συμπληρωμένη με άγρια καρποφόρα, που μαζί με τα λιγοστά ερεύπια δείχνουν, ότι κάποιοι ήρθαν κι έφυγαν, χωρίς να τους καταγράψει η Ιστορία.

ΠΑΡΘΕΝΟ ΔΑΣΟΣ ΦΡΑΚΤΟΥ. Της Δράμας, της Ελλάδας, της Ευρώπης. Περιοχή απόμακρη, μοναχική, προσφέρεται γι' αναζητήσεις έξω από τον καταναλωτικό χώρο, γι' ανθρώπους που αγαπούν το ωραίο και αληθινό».

Αφθονα νερά τρέχουν όλο το χρόνο στις ρεματιές και τις χαράδρες του Παρθένου Δάσους Φρακτού και σχηματίζουν πέντε καταρράκτες εκπληκτικής ομορφιάς.

(Α. Καλαϊτζή) ►

Έχω κάθε λόγο να νοιώθω ευτυχισμένος, που μετά από 17 χρόνια, ανακάλυψα και πάλι την ΕΛΑΤΙΑ (ΚΑΡΑ-ΝΤΕΡΕ). Εφτά φορές μέσα σ'ένα χρόνο το επισκέφθηκα, το περιπάτησα, το φωτογράφισα σ'όλες τις εποχές. Μούσκεψα απ'τις βίσιες καταγιδές, χάρητα τον καυτό του ήλιο, ξεκουράστηκα στη σκιά των δέντρων του. Βρήκα νοστιμότατα μανιτάρια, που τα απόλαυσα ψητά στα κάρβουνα με τους φίλους μου. Μάζεψα βατόμουρα, αγριοφράσουλες και φραμπουάζ με μοναδική γεύση και άρωμα. Γέμισα και πήρα μαζί μου στην πόλη, αμέτρητα μπουκάλια με αγνό, κρυστάλλινο νερό απ'τις πηγές του. Θαύμασα το πέταγμα του αετού, το πολύχρωμο φτέρωμα της κίσσας και, χαμηλότερα, του τσαλαπετεινού, την απρόβλεπτη εμφάνιση της πέρδικας. Άλεπούδες και λαγοί, σκίουροι και ζαρκάδια πέρασαν μπροστά απ'τα μάτια μου.

Ένα απόγευμα, καθώς οδηγούσαμε αργά προς τον «ΠΥΚΝΟ ΛΟΦΟ», απομείναμε ακίνητοι. Ένας Αγριόκουρκος, το οπάνιο αυτό είδος της ορνιθοπανίδας, που στη Ροδόπη βρίσκεται το νοτιότερο σημείο εξάπλωσής του στην Ευρώπη, πετάχθηκε ξαφνικά μπροστά μας. Τεράστιος, πανέμορφος, μοναδικός. Για λίγες στιγμές τα έκπληκτα μάτια του διασταυρώθηκαν με τα δικά μας. Ύστερα σηκώθηκε με δυοκολία μερικά εκατοστά από το έδαφος και μί'ένα αργό, μεγαλόπρεπο πέταγμα, κατηφόρισε στην σκοτεινή ρεματιά του. Δεν προλάβαμε καν ν'αγγίξουμε τις φωτογραφικές μας μηχανές. Η αρχοντική του δύως σιλουέττα θα μείνει για πάντα χαραγμένη στη μνήμη μας.

Συνάντησα ωραίους ανθρώπους όλο αυτό το χρόνο στην Ελατιά, φιλικούς, πρόθυμους να μου δώσουν κάθε πληροφορία. Δασολόγους, φύλακες, υλοτόμους κι ακόμη περιπατητές και φυσιολάτρες.

Δεν έλειψαν βέβαια κι αυτοί - ποτέ άλλωστε δεν λείπουν - που με την παρουσία τους μολύνουν τον αγνό χώρο της Φύσης. Η Ελατιά θα κρατήσει από αυτούς, την πικρή ανάμνηση των σκουπιδιών, που άφησαν πίσω τους. Η Δασική Υπηρεσία φροντίζει οπωσδήποτε, με τα μέσα που έχει στην διάθεσή της, να συλλέγει σε τακτά διαστήματα, τα εμφανή τουλάχιστον απορρίμματα. Μήπως δύως θα' πρεπε να ευαισθητοποιηθούμε λίγο περισσότερο

δύοι μας; Άλλωστε η Ελατιά δεν είναι ένα κομμάτι του ίδιου μας του εαυτού, απ'τα πιο πολύτιμα;

Ανηφορίστε κάποια μέρα σ'αυτή την μαγευτική περιοχή. Πάρτε μαζί σας την οικογένεια και τους φίλους σας. Γεμίστε τα μάτια σας με ομορφιά και την ψυχή σας με γαλήνη και αισιοδοξία. Αν θέλετε κάποια πρόσθετη πληροφορία, μη διστάστε να επικοινωνήσετε με την Δασική Υπηρεσία Δράμας στα τηλέφωνα 0521/34093 (Δασάρχης) ή 0521/34074 και 30000. Πάντα κάποιος φιλικός άνθρωπος θα χαρεί με προθυμία να σας εξυπηρετήσει.

Η Ελατιά είν'εκεί και σας περιμένει, απέραντη, συναρπαστική με χίλια-δύο διαφορετικά γοητευτικά πρόσωπα. Για κάθε άνθρωπο, που λατρεύει τη Φύση, που αγαπάει τη Ζωή.

Απέραντη και μεγαλοπρεπής, φιλική και ανθρώπινη, η Ελατιά περιμένει να οδηγήσει τα βήματά μας σε δρόμους, μονοπάτια και τοποθεσίες, που κάθε μιά έχει την δική της ομορφιά και ιδιαιτερότητα.

(Α. Καλαϊτζή) ►

Δασική Υπηρεσία
Δασικός Δρόμος
Ελατιά-Πλακιά 13
Μελέτη Επίβλεψη Κατασκευή
Δασική Υπηρεσία

